

JOHANNIS TILENNI, &c.
WALDECI J.C.

DE JURISDICTIONE
ET IMPERIO,

in quo

Theoricorum & Practicorum opiniones inter se conseruntur, falsæ refutantur; sententiæ verò Practicorum confirmantur & pulchris quæstionibus ad hanc materiam pertinentibus illustrantur & adornantur.

Ut eatenus

Non tam in Scholis, sed & in Foro versantibus
utilis esse queat.

OPPENHEIMI

Ex Officina typographica HIERONYMI GALLERI,

Diss. jur. civ. ^{ms} JOHAN. THEODORI de BRY Francofurtensis Librarii.

M D C X X.

299, 14

СИБИРСКАЯ
СОВЕТСКАЯ
СОЮЗНАЯ
РЕСПУБЛИКА
СОВЕТЫ
СОВЕТСКОГО
ГОСУДАРСТВА

СОВЕТСКОГО СОЮЗА
СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА
СОВЕТСКОГО СОЮЗА
СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА

СОВЕТСКОГО СОЮЗА

СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА

СОВЕТСКОГО СОЮЗА

СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА

СОВЕТСКОГО СОЮЗА

СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА

3
*Illusterrimis, Celsissimisque PRINCIPIBUS
ac DOMINIS,*

**Dn. GEORGIO, Dn. JOHANNI, Dn. HEN-
RICO** FRATRIBUS germanis, Hassiae Landgraviis,
Comitibus in Dietz, Zigenhaan, & Nidda, Prin-
cipibus ac Dominis suis clementissimis.

Nec non

Generoso, Magnifico, Nobilissimo VIRO,

Dn. GEORGIO Reidesel in Eysenbach, Illusterrimi, Cel-
sissimique Principis ac Domini, Domini LUDOVICI Hassiae Land-
gravii Proprincipi in Darmstadt, Archipraefecto in Riedesheim,
Consiliario intimo, Domino & Patrono

suo gratiosissimo.

Quin etiam

*Amplissimo, Consultissimoq[ue] ac Nobili Virtute eximia, eruditionis copia, longoq[ue]
rerum usu & experientia excellentissimo Viro,*

Dn. GEORGIO TIRELLIO U. J. D. Illusterrimi &c. Principis
ac Domini, Dn. LUDOVICI Hassiae Landgravii Cancellario Darmstatiæ
dignissimo, & à Consiliis & secretis præstantissimo, Domino
& Patrono suo plurimum honorando.

Ut etiam

*Clarissimo, Consultissimo, omniq[ue] doctrinarum ac virtutum laude
cumulatissimo Viro,*

Dn. JOHANNI FABRICIO u. J. D. Illusterrimi, &c. Principis ac Do-
mini, Dn. LUDOVICI Hassiae Landgravii Consiliario prudentissimo,
Patrono suo plurimum honorando.

Et denique

Prastantissimo doctissimoq[ue] Viro,

Dn. HENRICO WAGES SERO Illusterrimi, &c. Principis ac Domini
Dn. LUDOVICI Hassiae Landgravii Secretario intimo, &c. fautori
& amico suo benemerito.

E P I S T O L A

LLUSTRISSIMI Celsissimiq; Princi-
pes ac Domini clementissimi, Generosi,
Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi
Præstantissimique Viri. Nulla penè juris
pars est, quæ sit subtilior & difficilior Ju-
risdictionis & Imperii materia, per
questiones in opiniones tam Theoricas, quam practicas red-
acta. Hanc primi autores subtilissimo ingenio & acerrimo
judicio pertractarunt, & limpidissimam ac purissimam ad
posteros transmiserunt, sed postea variis Rerum publicarum
vicissitudinibus incidentibus, Magistratum quoque con-
ditione, & statum multum immutato, denique vocabulis, quæ
ad eam rem pertinebant, ex usu nativo descendantibus, &
aliam significationem assumentibus, ita obscuratam, & in-
volutam, ut Romanæ illius Jurisdictionis & Imperii ve-
stigia vix appareant, ex tenebris istis rursus produxerunt, &
ab dicta ac retrusa quæque aperuerunt, primarii, nostra su-
periore ætate Jurisconsulti, quorum ea in parte solertiam sub-
tilem, & judicium acre admirari rectius, quam imitari li-
seat. Nec tamen interim vulgares interpretes contemner-
di, quin potius sua laude, qui difficillimam ac nodosam Ju-
risdictionis & Imperii materiam ad præsentem Reipubli-
cæ formam accommodarunt; nam constare jus non potest,
teste Pomponio nostro, nisi aliquis Jurisconsultus, per quem
possit quotidie in melius produci, & ut Clarissimus doctissi-
musque

DEDICATORIA.

musque Dominus Oldendorpius jurisconsultus explicat, ad usum societatis humanæ præsentem accommodari. Quocirca rectissimè mihi facere videntur, qui ex veris & limpidis Romani juris fontibus hanc de Jurisdictione & Imperio materiam explicant, & simul usum seu praxin ejusdem seculo præsenti convenientem demonstrant. Cumque mihi Vestrr. Celsitud. Generosit. Nobilit. Amplitud. & Clarit &c. tam erga honestas literas, quam erga Doctos Viros, singularis amor, ac favor à multis sèpè commendatus sit, testificationes illæ publicæ facile apud me impetrarunt, ut hunc perexiguum de Jurisdictione & Imperio tractatum per quæstiones in opiniones non solum Theoricas, sed etiam practicas redactum Vestrr. Celsitudinib. Generositati Nobilitati Amplitudini & Claritati inscribere & offerre non dubitaverim. Quod factum meum, et si forsan vel insolens, vel ut nonnulla etiam reprehensione dignum videri possit: animi tamen non pendeo, quin Vestrr. Celsitud. Generositat. Nobilitat. Amplitudin. & Claritat. qualemque hoc meum studium a quo animo suscipiant, atque si quid ἀργὸν πεπονι commissum, pro eo quem erga honesta literarum studia gerunt, favore & benevolentia condonent, atque id ut faciant, submissè & obnixè rogo. Deus Ter Optimus Maximus Vestrr. Celsitudin. Generositat. Nobilitat. Amplitu-

((3 din.

E P I S T . D E D I C A T .

din. & Claritat, &c. hoc rerum statu in multos annos ad
nominis sui gloriam & Ecclesiae pacem clementer tueatur
& conservet. Gissenæ.

Vestr. Celsitudinibus,
Generosit. Nobil.
Amplitud. & Clarit.

subjectiss. & officiosiss.

JOHANNES TILENIUS, &c.

In

In tractatus hujus, qui est
DE JURISDICTIONE ET IMPERIO, &c.
*editionem novam Clariſſ. & Consultiſſ. Viri, Dn. JOHANNIS
TILENII Jurisconsulti & Advocati, &c. exercitatiſſimi,
amici ſui dilectiſſimi.*

Num agnum nempe Virum, callet qui plurima rerum,
Non celare ſuo occultum ſub pectore ſecum,
Quod novit didicitq; ex ſe experientiā & arte,
Arte alia quāvis, ſed apertæ exponere luci,
Quāq; aliis proſit quoque, proſit non ſibi ſoli,
Id pulchrum eſt æquumq; nimis: ſi quidem atque talentum,
Quod Deus & natura ipsi concrediit unum,
Non ſepelire, ſuos ſed justos vertere in uſūs.
Quemque decet, lucrariq; illo plura talents
Plura alia, ut majora illi concrediata fiant
Tandem, major honos hinc enascatur & illi,
Et majora ſibi meritarum præmia rerum
Sentiat, atque homines habeat divosque faventeis:
Et quiſnam eſt hominum, ſua cui ſuccenſa tenetur
Sub medio occultata aliquo ſuccenſa lucerna.
An non candelabro imponit, uti omnibus unā
Luceat exaltata domi existentibus illa
Pafsim etiam ſparsimq; viris intra angulum & omnem?
Recte igitur factum eſt abſ te hīc, Virmagne TILENI,
Quod meditata animi tua doctaq; ſenſa juventæ,

Atque

Atque orbil luci^{que} haud invidus edis apertæ;
Quorum aliquot tecum jam pridem ruminat orbi
Judicium, & mens saga, tua & Logica, optima scripta;
Cum primis qualis tunc hic liber utilis audit,
Dictio quem *Juris*, quemq; Imperium implet & ornat
Materie formâque suâ bene divitem & amplum,

Hîc tu, Lector, habes, proprium quid & aurea verè
Vendicet & praxis sibi, quidque Theorica docta,
Quas miscent alii veluti Chaos indigestum:

Hinc tibi tu succum, hinc meliorem exsugito fructum,
Utere eo fruere atque tibi benefanus ad omnia,
Atque favore tuo authorem da pluria luci
Tradere, conficere & da, quæ res publica quærat,
Etuus ille usus, tua deficientia, plura.
Non tibi, non orbi, quod novi ego, deērit hic unquam.

M. Chunradus Matthias P. L. C. G.

D E

3
ZAG 1701 32120, 1 C

DE JURISDICTIONE ET IMPERIO.

P R A E F A T I O.

DE JURISDICTIONE tractatur, iterum expedire visum est, ut Theoricorum præceptorum opiniones simul cum Practicis, & receptioni sententia conferamus: ex quo omnino credimus futurum, ut hæc materia, quæ aliâs est difficilis & plerisque omnibus confusa esse videtur, luce meridiana clarior, clarescere incipiat. Facit Deus, ut omnia cedant ad honorem ejus & Reipublicæ salutem.

P R A E C E P T O R V M T H E O R I C O R V M propositio prima.

DOLORENTISSIMUS & fertilissimus est jurisdi-
ctionis campus, sed quia parum dextrè is à multis Querela de
difficultate.
excultus est, hinc factum, ut in jure vix ullus sit,
qui segetem magis perplexam minùs expeditam,
ac commentis Interpretum magis conturbatam nobis præ-
beat, ut spinosam esse & multis errorum latebris involutam
rectè appellare possimus.

DE JURISDICTIONE
PRACTICORVM OPINIO.

Quod si hanc materiam penitus introspiciamus, videbimus eam tantis difficultatibus non esse involutam, si videtur em id, quod ante pedes esset, & delectaremur facilitate. Nam omnis difficultas, quæ hac in re versatur, nostra diligentia nimia videtur esse natæ. Hoc ut demonstretur, quid simplicius dici potest, quam si differendo inter jurisdictionem & imperium dicamus jurisdictionem in jure dicundo consistere: imperiū verò in imperando, ex text. leg. 7. ff. de leg. Hic postmodum imperium subdividere licebit, in imperium mixtum & merū per leg. 3. ff. h. tit. Sanè quantum ad jurisdictionem attinet, multa ab Interpretib. afferuntur, quæ videntur ad jurisdictionem accedere, nimirum simplex notio, item potestas arbitrorum. Hæc videntur movere dubium, maximè verò quando Tyrones reperiuntur in foro, & materia jurisdictionis. Verū hisce facilè respondendo succurri potest, definiri jurisdictionem pro more Jurisconsultorum semper secundūm principaliorem speciem, quæ per excellentiam talis sit, quæ etiam causa est, quod in titulo nostro nihil expressum reperiatur de simplicinotione. Hisce ita consideratis, ex communi Dd. opinione respondetur, quod de reliquis speciebus (quæ potius tales videri possunt, quam quod sint) ita statuendum, quatenus vel lex expressè de iis reperitur, vel aliâs nihil restat dubii. Et hoc casu illæ species sunt quasi similia quædam jurisdictionis. De illis autem speciebus loquor, quæ non per æquiparationem legis antiquæ introductæ sunt, nam de his idem ferè judicium, quod de illa specie, quæ jam definita sit, argum. §. I. Instit. delegat. junct. argum. princ. Instit. legit. parent. tut. Quod si hæc tanquam similia consideraverimus, manet jurisdictione talis, qualis est unico nomine comprehensa, & simpliciter de sua originali natura intellecta, contrave-

rò

rò si jam omnes omnino species tam imperii, quām jurisdi-
ctionis sub definitione generaliori comprehendere quis ve-
lit, nihil aliud agit, quām ut ex jure & decisionibus juris Logi-
cum agrum efformet, & ejusmodi quæstiones colligat, quæ in
vita communi & practica præter speculationes Theoricas
nullum planè usum habent. Et quidem si hæc Justiniani mens
in definitionibus generalioribus proponendis unquam fui-
set, longè alius fuisse, quām ipsum deprehendamus. Sanè si
ex consuetudine patris familiâs collendum & inferendum
erit ad voluntatem ipsius, si semper unum eundemque mo-
dum in suis domesticis negotiis observavit, quid nietiam at-
tendentes ad consuetudinem nostri Legislatoris, quantum
ad definitiones illas generaliores attinet, diceremus noluisse
ipsum ejusmodi generaliores tradere definitiones, nontantū
quia parū utilitatis habet, sed & quia magis magisque impli-
cant, & ad varias cogitationes distrahunt. Secundū illud:

Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.

Sanè si naturam ipsam intueamur, ita le res habebit ex men-
te Aristotelis, & omnium Philosophorum, cum quibus etiam
Jurisconsulti transiunt. Quod omne illud, quod est multiplex
simul sit imperfectum. Id quod certè de ejusmodi multivariis
definitionibus prædicari posse videtur, aliâs si insistimus ve-
stigiis Imperatoris nostri, eò collimabimus, ut si definitio-
nem pro nobis habeamus, censeamus habere intentionem
nostram de jure fundatam, prout tradunt Doctores in l. i.
ff. de regul jur. & in l. omnis definitio, ff. eod. hæcque mens est Ju-
risconsulti, quando ait, omnem definitionem in jure esse pe-
riculosam, parum enim abesse, quo minus subverti possit.
Nam quatenus natura semper deproperat edere novas for-
mas, eo res recidit, ut in definitione proposita adhuc quoti-
die aliquid adjungatur, quo tamē casu definitio solet retineri.
Exemplum sumatur de servitutibus, quæ sunt ex jure gen-

tium l. ex hoc jure ff. de justit. & jur. Ideoque etiam definiuntur servitutes constitutio juris gentium. Hæc definitio videtur subverti posse, quatenus etiam quædam species servitutis est ex jure civili, ubi major homo 20. annis se ad pretium participandum patitur venundari. Verum postmodum per Imperatorem illa species juris civilis sublata est, salvatamen manente definitione servitutis. Idem de similibus casibus dictum esto. Etsi Logici docent, non esse habendam rationem accidentium in campo juridicio, quæ accidentium vice fungantur, & adesse vel abesse queant: Annon principaliter illa in considerationem venire debent, quæ & ipsa principalia sunt, & quasi ea, super quibus tota materia fundatur? Hæc enim non tam facile mutari possunt, atque illa magis accidentia: de quibus videri potest, an verificetur regula, Quod jus civile quotidie mutetur, ea vero, quæ ex naturali ratione descendant, immutabilia videantur, ut per Interpretes in §. penult. Institut. de jur. natur. gent. & civil. Simplicitas igitur hujus nostræ materiæ (qua etiam Imperator delectatur) in eo consistit, ut jurisdictionem primariò consideremus, & in specie sic dictam (prout Doctores loquuntur) non illam generalem, de qua Theorici præceptores multum laborant & laborarunt, nec tamen adhuc affirmare potuerunt. Quod si ad Imperium progrediamur, similiter missa definitione, & sola interpretatione sumpta, ex termino (imperii) id quod in jurisdictione secus est. Quanquam enim jurisdictione concessa, ea quoque concessa videantur, sine quibus jurisdictione expediri non possit, ut etenus multi sint, qui jurisdictionem & imperium mixtum usu distingui, & in exercitio ab invicem discerni negent, recipissent tamen, si viderint Imperium ab imperando capere posse initium, jurisdictionem nullatenus. Quocirca jurisdictione ex interpretatione publica, & quod minus illusoria fiat jurisdictione, non quidem mixtum impe-

imperium, sed aliquid simile mixto imperio adjunctum habet, tanquam consequens aliquod jurisdictionis: cum contrà mixtum Imperium adjūctam habet jurisdictionem. Res exemplo illustrari potest, ex princ. Instit. de servit. ubi actus sub se continet iter, sed non tanquam servitutem itineris, verùm tanquam commoditatem ejus. Qui enim plus habet, habet etiam minus, natura ita dictitante. Verùm id diverso respectu. Et contrà iter sub se nullatenus continet actum vel viam: quo minus dicere necesse sit, minus sub se continere majus contra institutionem naturæ. Eodem igitur modo jurisdictione non potest sub se continere Imperium mixtum, tanquam id quod majus est, sed simile aliquod mixti imperii sub se continet. Quocirca & ad illud consequēs jurisdictionis non potest deveniri, nisi in extrema necessitate, non conferentibus quicquam suasu, consilio, admonitione & comminatione legum. Quantum ad mixtum Imperium attinet, id definitur extensivè, cui etiam jurisdictione insit. Non autem Jurisdictione, qualis, utpotè diversæ sint species, & diversimodè etiam considerentur. Hoc enim fine pauciores species legislator proposuit, ut ad positionem unius speciei possimus inferre ad remotionem alterius, & contrà: Sinon semper de natura, tamen de interpretatione juris. Et quantum ad merum Imperium attinet, ita considerandum est, quod merum Imperium à jurisdictione separatum sit. Id quod sanè habet considerationem, quod et si in mixto Imperio judicandum primum sit, & nunquam ab executione incipiendum: imò verò quò ad hanc speciem Imperii judici nonnunquam aliquid relinquitur, perl. 12. & 14. ff. de leg. In merito tamen Imperio nihil relinquitur discretioni ejus, cui merum Imperium competit, sed oportet, ut per legem expressè definiatur casus, de quo quaeritur. Aliás enim judici subsistendum erit. de quo casu verissima est Regula, Quod satius sit decem nocentes dimittere,
quām

quàm unicum innocentem punire: item quod pœnæ legum interpretatione potius emolliendæ, quàm exasperandæ sunt. *I. penult. ff. de pœn.* ex quibus ita deductis, facilis erit responsio ad interrogatum, utrum arbitraria pœna ad mortem extendiqueat, item responderi potest ad quæstionem, utrum proferis captis, quis suspendi & capite puniri possit? & si quæ similes sunt quæstiones. Nam in mero imperio magis declaratoria sententia proferri videtur, in qua factum jure expresso amplificetur: præterea nihil. Hoc tamen de iis, qui merum imperium non suo jure, sed aliunde habet. Hic igitur si quereretur, utrum fur suspendendus de patibulo rupto laqueo decidat, an iterum suspendendus veniat, vides subsistendum esse judici, quatenus ille casus, non est in jure expressus, quantum ad hanc meri Imperii. Huc quoque res pecsere nonnulli, qui docent, & in multis etiā locis observatur, quod si carnifex pro exempto, quatenus judicis tacenti lege subsistendum est. Item de aliis, ubi de apprehensione & incarceratione Rei, item de tortura, de quibus *infra*. Vides igitur Imperium à præcepto inchoari posse, quod in jurisdictione planè secus est.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio secunda.

Causæ di-
ficiatis.

Quidquid verò à nostris hīc erratum est, ex ignorantia veterum definitionum, distributionum & causarum profectum putamus, quas nos inquiremus.

PRACTICORVM OPINIO.

Quidquid in hac materia erratum est, per multas & varias definitiones atque distributiones factum est, prout non tantum ex modo dictis liquet, sed & ipsa experientia testatur,
quod

quod semper ad definitiones in dubio respicere soleamus. Quid igitur fiat, ubi tot sunt numero definitiones ad quas respiciendum erit? Siquidem omnis multitudo confusione parat. Accedit enim illud, quod pleraque res naturales melius intelligantur, propemodum ab imperitoribus, quam à peritoribus definiuntur, quando forma destituuntur. Et quorsum definitiones si nulla ipsarum utilitas, unde à præceptoribus Theoricis, subtilitate quadam præsumpta, magis intricatur, quam extricatur, cum meminisse deberet proverbii: *Wiel zu scharff/ schneidt nicht.*

PRÆCEPTORVM THEORICORVM propositio tertia.

De iurisdictionis notatione, non omnes idem sentiunt. Alii *Notatio juri-
dictionis.* enim eam à jure & ditione, ut Azo, Zasius, & alii haud pauci. Verum non satis aptè: tum quia hanc notationē ipsa nominis figura planè respuit: tum quia ditio significat tantum imperium vel privati l. 2. C. de libert. & eor. liber. vel totius alicujus populi §. quorum utrumque, in proœm. Instit. Verior est eorum opinio, quia eam à jure dicundam tradunt arg. l. 1. ff. h. tit. Donec lib. 17. comment. cap. 6.

PRACTICORVM OPINIO.

Jurisdictio dicitur quasi *ditio juris*, ex qua notatione illud evincitur, quod jurisdiction ultra jurisdictionis fines se non extendat per l. fin. ff. h. tit. ubi extra territorium jus dicenti impunè non paretur. Omnes enim notationes debent rem ipsam notare: & tanto est nobilior notatio, quanto proprius ad rem accedit. Quæ causa est, quod interdum Jurisconsulti de notatione videantur aliquot disputationes movere, quatenus notationes interdum videntur fungi officio definitionum arg.

B

princ.

princ. Institut. de testam. ordin. Hoc autem non ideo, quasi scribendum sit (*jurisditio*) quippe cum id ad Grammaticam spectet, quam Jureconsulti non docent, ut interdum Theorici præceptores sibi imaginentur, quādo nominis figuram, hanc derivationem respuere docent. Etsi autem liberiores sint Jureconsulti in proponendis suis notationibus, attamen præferre solent reales, Grammaticis derivationibus, nisi & illæ Logicæ sint simul. Hinc jam colligi poterit, quomodo rejiciatur Logica acceptata, magis Grāmatica. Nam ex Logica ferè tota cognitio hujus materiæ dependet, quando videlicet disputatur utrum jurisdictio, merum vel mixtum imperium concessum videatur, hæc quæstio ex ditione seu territorio cui jurisdictio vel imperium cohæret, magnum lumen desumit, ut *infra* videbimus: id quod de altera notatione seu potius Grammatica derivatione prædicari nequit.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio quarta.

*Significatio
vocis Juris-
dictionis.*

De significatione vocis major controversia est. Eam autem modò generalem esse, ut etiam merum & mixtum Imperium sui ambitu complectatur, modò specialem, ut rectè post Doctores Wesenb. tradidit *consil. 95. num. ii.* Latam tamen hanc acceptionem Wesenbec. *in paratit ff. h. tit.* videtur ad usum hodiernum potius, quām ad jus vetus referre. Et Equinarius Baro eam ab usu juris & aliorum autorum alieniore aliquanto esse existimat. Eoq; an hæc generalis acceptio propria sit, an impropria, anxiè inquisiverūt Interpretes, Treutl. *in disp. de jurisdi. thes. 7 lit. B.* eam propriā appellat. Wesenb. & Equinarius Baro contrà impropriam. Quomodo generalem eam usurpationem abusivam vocat Suerinus *rep. lect. cap. 6.* Nos Treutleri opinionem veriorem credimus. Et contrà

contrà Wesenbec. ac Equinatii Baronis generalem usurpationem non ad usum hodiernum tantum referimus, sed & in jure veterum fundatam esse asserimus perl. 2. §. 23. ff. de orig. jur. l. 5 in princ. C. de juris d. om. jud.

PRACTICORVM OPINIO.

Jurisdictionis generalis significatio nulla est. Accipi tamen generaliter jurisdictione potest, subiecta materia ita suadente & urgente, atque ita latè illa significatio impropria esse dijudicabitur. Et mirum est, quod multi de lata significatione disputerent, cum tamen verba in proprio significatu accipi nihil sit vulgatus: maximè verò in materia, quæ multas difficultates continet. Illa autem significatio magis propria est, & esse censetur, quæ à Justiniano proposita esse videtur. Sanè si merum imperium inspiciamus, quomodo sub jurisdictione comprehendipotterit, cum tamen à jurisdictione planè sit separatum, atque hoc fine etiam merum nuncupetur? Quid, quod à Justiniano in L. b. tit. ubi generalis significacionis fit mentio, planè nihil agitur de mero imperio? Unde consequensest, generalem illam significationem magis rejiciendam, quam recipiendam. Et licet nonnunquam ab Interpretibus adhibeat, qui etiā suā opinionē ex legib. astruere conantur, sciendū tamē est, fieri id magis respectu subiectæ materiæ, quam proprietate vocis. Quod si quando destituamur voce ad exprimenda animi nostri sensa propter inopiā vocabulorū, recurrere solemus ad abusivas & improprias significationes, quæ transitiones sunt, & quædam allusiones ad rem, de qua agimus. Nihil tamen impedit, quò minus à Lexicographis propria illa significatio præmittatur, subnexis metaphoricis & impropriis significationibus. Non igitur illud quærendum, qualiter fortasse pro subiecta materia terminus hinc inde accipi possit (non inquam illud in definitione cu-

B 2 randum)

randum) sed qualiter secundum propriam & genuinam significationem accipi soleat. Nam quemadmodum censendum est cum paucis, ita loquendum est cum multis.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio quinta.

*Definitio
jurisdictionis.*

Jurisdictio in genere accepta est politica sive publica jurisdicendi potestas de negotio civili vel criminali, Donell. §. sed iste, num. 12. *Inst. de actionib.*

PRACTICORVM OPINIO.

Jurisdictio non propriè neque bene in genere definitur, prout ex superioribus patet. Nam & hac ratione magis materia involvitur, quam ut explicetur: quæ tamen definitionis propria debebat esse vis & finis, & hac ratione contingit, ut dum duplex quasi genus proponitur in verbis (politica seu publica) ut dubietas legēti removeatur, utrum unum idemq; sit politicum & publicum? Interpretes quidem publicum dicunt quasi populicum, ut ad princ. *Inst. de publ. jud.* Sed politicū hīc aliud esse, si cōsideremus ejusmodi definitionem à Theoricis præceptoribus traditam, inveniemus mixtum Imperium & jurisdictionem eodem modo describi. In jure autem nihil generalius est, quam verba exaudiri de subiecta materia. Hoc Juridicum quidem est, sed ita Juridicum, ut simul sit Grammaticum & Politicum, extendatque se per omnem humani generis societatem, & per omnes actus. Nam si literas numerales, quas vocant, inspiciamus, ubi *D.* denotat 500. *M.* mille, &c. ratio quidē dari posset de litera *M.* ut pote quæ sit initialis ad numerum millenarium. Sed quid de litera *D?* An non dici posset, hanc quoque continere initium vocis *Daus send?* Verūm de una lingua reserit intelligenda. Litera *X.* denotat 10. Unde si superiorem vel inferiorem partem detrahis

trahis, remanedit U. quod s. denotat. Hæc autem ratio non ex prima origine literarum desumpta est, secundum quam X & U multum inter se differunt, quorum illud ex C & S vel G & S conflatum est. Atque adeò nullam planè affinitatem habet cum litera U. Apparet igitur Sole meridiano clarus, Grammaticum sese hac in re ex fundamentis & origine Grammatica, opponere non posse. Quidni idem de Logico diceres non satis intelligente subjectam materiam, sed ex Logica statim existente magistro: prout multi reperiuntur, qui si fundamenta Logica aliquid tenus intelligunt, primo semestri, ubi animum ad juris studium appulerunt, disputatores agere presumuntur.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio sexta.

Potestas genus est jurisdictionis, omnibus ejus speciebus *Definitio* commune. Sic etiam specialis jurisdictione potestas dicitur *in l. explicatur.*
ult. ff. de offic. præfect urb. l. 13. §. 1. de jurisdicç. Donell. 17. comment.
cap. 6. Mixtum item imperium appellatur potestas *l. 215. ff. de*
verbis. significat. l. penult. ff. ne vis fiat ei, l. 1. §. necessariò. ff. si ven-
tris nomine mulier. Merum quoque imperium vocatur potesta*s l. 3. ff. h. tit. l. 5. in princ. ff. de offic. procons.* Neque obstat *dicta*
lex 215. *Quæ potestatis, in persona magistratum, imperium si-*
gnificare dicit. In eo enim ut Synecdochen partis agnosca-
mus, suadent leges suprà citatæ. Sanè multis in locis potesta-
tem Metonymicè accipimus pro eo, quod in potestate est, l.
eum qui, §. 1. l. 26. ff. de pignor. & hypoth. l. 17. §. pen. ff. de ædil. edict.

PRACTICORVM OPINIO.

Merum imperium per excellentiam solùm potestas dici-
 tur. Et non nisi ratione subjectæ materiæ, potestas jurisdictione-

ni tribuetur, aut de ea prædicabitur: uti etiam Obrechtus
in disputat. de jurisdict. thes. 88. innuere videtur. Sanè quia juris-
 dictio ex subjecta materia pro mixto imperio accipi possit,
 non multæ est dubitationis, *juxta §. 4. Instit. de attit. tut.*

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio septima.

*ulterior
 explicatio
 definitionis.*

Dicitur præterea politica ad distinctionem Ecclesiastico-
 rum, qui jurisdictionem non habent jure civili, sed audi-
 entiam, id est, notionem, Cujac. *in paratit. C. de Episcop. aud. Publi-*
 ca verò appellatur propter potestatem patris in liberos, ma-
 riti in uxorem, dominorum in servos, &c. Denique dicitur ju-
 risdicendi hoc est statuendi de negotio civili vel criminali.
 Quæ verba speciale objectum jurisdictionis designant, de
 quo vide Gobian. *lib. 2 de jurisdict.* Treutlerus hîc differentiam
 collocat in verbis, *l. dere qualibet, sed malè.* Eò enim definitio-
 nem latiorem reddit definitio suo.

PRACTICORVM OPINIO.

Jurisdictio propriè non est potestas. Et si esset, satis esset,
 quod publica diceretur, duplice genere rejecto. Nam & du-
 plic est consideratio juris publici, quatenus confertur cum
 jure privato, vel quatenus cum jure sacro, quod interdum
 continere potest per l. I. §. 2 ff *de justit. & jur.* Ad sacrum igitur
 jus Ecclesiastica illa jurisdictione referri posse videbatur. Enim
 verò si intueamur verbum (negotium) magis mixtum impe-
 rium & jurisdictionem respicit, quam mixtum imperium, cui
 cum negotio nihil propemodum commune est, ut ita omni-
 bus circumstantiis consideratis, nihil utilius, nihil magis tu-
 tum, quam in Regia via commorari, & uti juris principiis ad
 nostrum propositum & lites definiendas, non verò plura
 princi-

principia constituere. Id quod Practici faciunt, & in eo accusantur à Theoricis illis præceptoribus perperā alicujus ignorantiae, utpote cùm verissimum sit vulgatum illud: Qui vadit planè, vadit sanè.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio octava.

Distribuitur primò jurisdictio generaliter accepta in duas *Distributio species*, quarum altera jurisdictio simplex sive specialis, altera *jurisdictio imperium* dicitur, l. 3 ff h. tit. ibique Bart. & Dd. *L. I. in princ.* & § 1. l. ult. ff *de offic. ejus cui mand. est jurisdict.* Jurisdictionis autem vocem interdum pro genere, interdum pro specie accipi: idque ad exemplum adoptionis *l. I. ff. de adopt. l. 10. §. 4 ff. de gradib. &c.* Suprà relatum & confirmatum est. Verùm discent hæc Cujacio lib. 21. *observat.* 30. & Obrecht. *de jurisdict. thes.* 35. & sequentib. ubi superiorem distributionem impugnant rationibus parum firmis, ut pulchrè ostendit Henricus à Suerino *cap. 6.* & Anton. Fab. 4. *conject.*

PRACTICORVM OPINIO.

Jurisdictio regulariter per se cōsideratur, missa illa generali significatione & definitione, ut ex' antè dictis patet. Imperiū autem subdistribui potest in merum & mixtum. Nam de hujus distributione textum habemus in hac ipsa materia, qui potior est multis aliis textibus extra materiam subjectam reperitis. Sanè etiam Obrechtus id ipsum sentire videtur: & mirum est Cujacium, qui aliâs particularis est, hoc nō observasse, nisi dixeris magis id casu, quàm ex arte evenisse. Quatenus enim nemo Jurisprudentiam addiscere potest perfectè, nisi quotidie colligat perquā plurimos casus & decisiones ex uno eodemq; principio proficiscentes, eatenus illi, qui hanc diligentiam

gentiam non modo adhibent, pro particularibus Juriscons-
tis habendi sunt, quales hodie multi reperiuntur divitiis ma-
gis inhiantes quam studiis, quibus objici posset illud, quod in-
civile sit tota legem non perspecta, velle judicare, Celsus *in l. 17.*
de leg. Contra illos particulares & Theoricos magistros vide-
mus in hoc studio laborasse Nicolaum Eberhard. *in topicis*
suis legalibus, ubi hoc fine multas collegit similes decisiones, ut
tandem jura & eorum analogiam sibi familiarem redderet,
& quasi imprimiceret. Quod si omnes consulentes perlustra-
veris, nihil receptius invenies apud ipsos, quam ut in consiliis
suis multos citent consimiles casus & decisiones pro & con-
tra, per quas doceant consonantiam quādam esse juris. Quo-
circa ante omnia in doctrina juris illud, quod dubium est, re-
plicandum erit ex consuetudine, quā Imperator usus sit in
proponendis suis legibus. Et quidem quando in ipsa materia
textum expressum habemus, non opus est recurrere ad alias
materias nisi fortè sit contra analogiam juris. Et cum videa-
mus Legislatorem non delectari copia divisionum, neq; hoc
in loco contra ipsius consuetudinem ad extruendas distributiones erimus proclives. Quemadmodum enim lex oportet,
ut proficiscatur ab eo, qui merum Imperium habet, ut & eo
respectu prætor etsi majestate prædictus, dicatur *in l. 9. de ju-*
risdictione. Nunquam tamen perfectionem legis assequi, ne-
dum superare potuerit. Quæ causa est, quod licet lex possit
facere hæredem, prætor tamen non nisi bonorum successo-
rem facit, § 2. *Institut. de bonor. possess.* Hinc etiam est & qua-
tenus prætor non habuit merum imperium, de jure quidem
civilis ad decimum usque gradum: de jure tamen prætorio,
non nisi ad septimum gradum succeditur, per §. ult. *Institut. de*
success. cognat. Et hæc causa est, quare rapina tanquam impro-
bum furtum de jure prætorio in actione vi bonorum rapto-
rum mitius puniatur quam furtum: de qua re aliâs acriter
disputant

disputant Interpretes ad princ. Instit. de bonor. rapt. Hæc mira videntur illi, qui considerat prætorem habere potestatem corrigendi jus civile per l. 6. §. 1. de justit. & jur. sed cum hoc moderamine facilè omnia ad concordiam redegeris. Ut igitur hæc jam ad propositum accommodentur, quatenus nihil hoc de generaliori significatione non patet, neq; etiam mos est Justiniani tot adferre distributiones, satius est, ut cum jure taceamus: erubescimus enim sine lege loqui. Et hæc causa est, quare quidam ad hunc titulum ff. conentur supplere rubricam, ut sit de jurisdictione & imperio. Verum ut illa res se habeat, quoad rubricam, videmus sæpè evenire, ut vel à principaliori & eo, quod magis ad naturam accedit, fiat denominatio, vel etiam aliquid proponatur, cuius occasione postmodum ad aliam deveniatur, prout ubi vis locorum obvia sunt exempla, & in primis quoad posterius in ff. nostris, ubi quando de receptis arbitris præmissus est titulus, secundum Wesenb. & Dd. occasionaliter subjicitur titulus ut nau-tæ, caupones, stabularii recepta restituant.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio nona.

Jurisdictio simplex sive specialiter ita dicta, est jurisdictio in causæ cognitione posita, cum potestate statuendi in negotiis civilibus sine correctione l. 3. ff. h. tit. Dicitur simplex, quia ab imperio distinguitur, cui quando coadunatur imperium, vocatur mixtum. Dicitur præterea ad civilia tantum negotia pertinere, quia cum negotia, ad quæ jurisdictio pertinet, vel civilia sint, vel criminalia §. in summa, Instit. de injur. l. 2. §. quia, ff. de orig. jur. toto tit. C. quando civilis actio criminis præjud. l. ult. ff. de furt. Jurisdictio autem quæ in criminalibus negotiis occupatur, imperium merum appellatur l. 3. h. tit. Hinc rectè colligitur specialem jurisdictionem ad civilia tantum spectare ne-

C gotia.

gotia. Et quia mixtum quoque imperium ad civilia pertinet negotia, verum à jurisdictione differat, quod modica continetur coercitione l.i. in fin. lult. ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisdiction. Ideò in definitione additum (*sive coercitione*.)

PRACTICORVM OPINIO.

Jurisdiction propriè potestas dici nequit, ideoque non sic definitur, neque opus est addere verba (*sive coercitione*.) Nam quod in hac materia non ponitur, pro eo habetur, quod nec est. Quantum ad mixtum imperium attinet, comprehendit quidem sub se jurisdictionem, sed non tanquam jurisdictionem quatenus inter se species illæ sunt separatae, & quidem si jurisdiction potestas esset, quare non à potestate seu imperio initium caperet. Imò verò quatenus contrà, jurisdictionem potestatem esse negabimus: quæ causa est, quod jurisdictionem habentes magis amicè alliceant ab initio, quam quod durioribus verbis utantur. Et sunt hæc singula superius pro majori parte delinata & explicata, quo minus hinc eadem de nuò repeteret necesse sit. Pergemus ad reliqua.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio decima.

Imperium defribitnr. Imperium est jurisdiction in jubendo & coerdendo consistens l.finali, in fin. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisdiction. estque duplex merum & mixtum d.l. finali, l.3. ff. h. tit.

PRACTICORVM OPINIO.

Superius notatum est, imperium ab imperando dici. Vide l.7. ff. de legib. Et vox hæc paulò est plenior & nervosior, quam terminus jubere. Ideoque & cum in bellis maximè opus sit severis

severis legibus, Ir imperatoris nomen non sine ratione usurparunt produce belli. Hinc etiam summus noster Magistratus, qui legibus solitus esse dicitur, l. 51 ff. de legib. Imperator dicitur. Ut vel hinc constet, quam illi definitores rem volentes explicare magis deprehendantur implicare, quam explicare. De distributione imperii inter Theoricos præceptores & Practicos convenit.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio undecima.

Merum imperium est imperium coërcitionem habens ^{Definitio} graviorem in facinorosos l. finali, ff. de offic ejus, cui mand. est ju-<sup>meri impe-
rii.</sup>
risd. - d. l. 3. ff. hoc tit. in qua lege, an rectè merum imperium per gladii potestatem rectè definiatur ab Ulpiano, variè dispu-tant Interpretes. Affirmativa opinio placet, si vocem gladii Synecdochicè sic accipias, eamq; ex eodem Ulpiano in l. 70. ff. dereg. jur. his verbis supplereris (vel cuius alterius coërcitoris) utpote in metallum dandi, quæ potestas additur potesta-ri gladii ab eodem Ulpiano in l. 6. § qui universas, ff. de offic præsid. Dicitur autem merum imperium, quod solum & purum atque ab omnijurisdictione simplici separatum sit, neq; cum ea quicquam habeat commune, Donell. 17. comment. 8. & l. ult ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisdict. Et rectè criminalis juris-dictio appellari potest per textum in §. nos Romanorum, in con-stit. de pace Const. l. 2. § quia, ff. de orig. jur. l. 1. in princ. juncta l. ult ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. Errant igitur, qui statuunt, cri-minalem jurisdictionem aliam esse à mero imperio, ut Ob-recht. disputat. thes. 114. 118. 182 & seq. Germani hoc imperium rectè appellant **Peinlich Halsgericht** Coler. de process. p. 2 cap. I. num 117. & 110.

PRACTICORVM OPINIO.

Imperium dicitur per excellentiam potestas: reliquæ verò species per interpretationem & respectivè per æquiparationem, ut quando potestas gladii extenditur ad alias species maximè capitis diminutionis, ut in §. I. Inst. de cap. dimin. Quocirca illa expressè addere in definitione non est necesse, quæ veniunt per æquiparationem. Differētia simul inter merum imperium & jurisdictionē criminalem esse deprehendetur, si superiorem discursum, jurisdictionem nō esse verū genus, sed totum ex interpretatione subjectæ materiæ venire, rectè perlustraveris. Quod si enim ita, quomodo criminalis jurisdictione in jure civili cum mero imperio paribus passib. ambulabit? Ibi enim terminus legalis est, quo posito, omnia cōsequētia propemodū poni vidētur. Quid verò de criminali jurisdictione? Quocirca novitatis studiosi esse non debemus, sed vestigiis veterū insistere. At fit quotidie, ut quò quis novitatis studior, eò audacior sit in accusando altero de novitate: ut quando Theorici prēceptores de Modestino religiosè: item de Cittadino monströsè magis, quam exemplariter docent. Quorsum illa, quæ denominare debent; magis enim deformant, quam efformātsua subsequētia? Repetunt Practici, & de iisdem semper docent eadem, licet interdum aliis utantur verbis. Hæcque causa esse videtur, quare Justinianus nonnunquam unam eandemque legem disposuerit in suis ff. & non solum in diversis titulis, sed & interdum in uno titulo eandem legem repetierit, ut videlicet doceret juris analogiam, & quam Interpretes sibi ipsi in explicando jure consumpserint. Hocque fine Justinianus tot exempla & decisiones colligit, ut demonstraret Jureconsultos in diversis locis de eadem quæstione ex naturalibus fundamentis idem sentire. Et idem est, ac si quis advocatus hodie diceret, ita judicatum est

est in hac vel illa curia. Ergo non aliter judicari poterit vel debbit. Idem est ac si Jureconsultus varias consimiles decisiones practicas sibi occurrentes collegerit, & ex iis generalem quandam consonantiam deduxerit inferendo ad casum illum, super quo consultus fuerit. Et cur hæc Justiniano vitio verterentur, cum hæc nos quotidie necessaria esse existemus in praxi? Neque enim Imperatore eo fine tot casus collegit, quasi omnes memoria tenere necesse sit: sed ut ex iis patet de analogia. Nam neque in simili ex Lexicis necesse erit, tertiam partē vocabulorum ad usum quotidianū adhibere, nec tamen ullus est ex sexcentis, qui veniat, & cupiat decurari & expilari quædam vocabula: imò verò contrà, omnes cupiunt augere libros. Hæcigitur adhibēda erit discretio, ut necessaria primò discantur, utilia postmodum obseruentur, & deniq; ea, quæ speciem voluptatis vel superfluitatis præ se ferunt, ad suum locum reservētur. Ita enim fiet, ut & doctus, & doctior, & doctissimus quis evadat ex uno eodemque libro. Verùm contra hæc quis objicerit, Justinianum jactitare nullum simile, & nullum contrarium repertum iri in legibus civilibus. Respondeo, hoc, quoad præsumptionem juris & de jure: item respectu veterum Jureconsultorū, ubi nō semel vel iterum, sed vicies, & iterum vicies quid inveniebatur repetitum, prout videmus diversos Jureconsultos sæpè eadem formalia adhibuisse, quando scilicet discipuli præceptorum vestigiis insistere solent, putaverunt esse honestissimum intentum, ut nec videatur, ea ratione judex judicando secundum sententiam præceptoris sui, litem facere suam. Sed & adhuc illud multis movet scrupulum, quod plurimis in locis dissensiones Jurisconsultorum reperiantur, quas Justinianus omittere debuerat. Verùm quatenus humana natura ad differendum proclivis est, per naturam fieri non potuit, ut veteres sibi in omnibus corresponderint.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio duodecima.

Distributionem meri imperii à Bartolo traditam, qua illud in sex gradus distinguit (maximum, majus, magnum: parvum, minus, minimum) uti confusionem rerum totogenere differentium reprobamus. Improbamus etiam divisionem eam, quam Interpretes merum imperium in quatuor gradus distribuunt, secundum quatuor elementa, ut quod magistratus illud exercet vel in aëre, vel in igne, vel in aqua, vel in terra. Hæc enim ut nova, ita autoritatibus juris contraria & incerta est, l. 6. §. ult. l. 7. l. 8. l. 28 ff. depænis.

PRACTICORVM OPINIO.

Distributiones Bartoli & aliorum quatenus explicationis causa proponuntur, & non pro jure substituuntur, tolerari possunt, neque in totum rejici debent. Varia enim sunt hominum ingenia, & unitaliter res proponenda est, alteritaliter. Exemplum sumatur de concionatoribus, qui respectum auditorum habere tenentur, in tantum ut una eademque bona concio in omnibus locis proponi non possit. Sic multò magis in junioribus discipulis, maximè verò pro ratione terrarum & linguarum. Et Theorici præceptores solent rejicer nova, cum tamen ipsi hæreant in ejusmodi luto, ubi respicere debeant ad doctrinam Catonis:

Turpe est doctori ē c.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio decimatercia.

Merum in-

quibus con-
ficitur.

Pertinet merum imperium tum ad facinorosi apprehensionem & custodiam, quippe cun. hæc æstimanda sint secundum

dùm causæ principalis qualitatem, meri imperii esse rectè dicuntur, Dd. in l. 3. ff. h. tit. l. i. ff. qui non possunt ad libert. pervenire. Welenbec. consil. 43. num. 77. dissentit Bart. add. l. 3. num. 8. & Jason ibid. num. 24. Tum ad criminis probationem etiam eorum, quæ sit per torturam, Bart. ad l. cum servus, nu. 6. ff. de condic. causa dat. & ad l. 55. num. 2. ff. defurt. Mynsing. observat. 16. num. 22. decad. 2. Tum ad ipsam criminis judicationem & correctionem hominis facinorosi, l. i. in princip. ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisdict. d. l. 3. ff. h. tit. Donell. 17. comment. cap. 8. dissend. Obrecht. d. disputat. thesi 212. &c.

PRACTICORVM OPINIO.

Merum imperium, utantè dictum, propriè in imperando consistit: reliqua verò per consequentiam & per interpretationem veniunt. Quo casu intermedium ad id refertur, quod est potentius extreum, ut Forsterus indicat in tract. de success. sionib. ab intest. Propriissimè igitur & primariò merum imperium in facinorosos exercetur, nimirum quatenus puniuntur. Hic si quæratur de incarceratione & de tortura: per consequentiam illa venire dixerim, quatenus nimirum aliâs eluforium redderetur merum imperium & summa hæc potestas. Propterea si jam queratur, quorsum incarceratione sit propriè sit referenda, distinguendum erit, ut videri possit, an sit referenda ad jurisdictionem, ad mixtum & merum imperium. Ad il lam quatenus jurisdictione aliquid simile mixti imperii implicat: Et quatenus alias illuforia illa redderetur arg. l. 2. h. tit. Ad merum imperium per consequentiam prout jam vidimus. Verum enimverò quandoquidem incarceratione per se considerata præ se fert aliquid imperii, dum ad mixtum imperium propriè & de sua natura referri videtur. Nam & in dubio illud inspicere debemus, quod est potentius, prout paulò antè dictum. Nam & aliâs in simili potentior causa probabilis præsumitur edere effectum

effectum, quām causa minus potens, quātum insuper attinet ad torturam, multi sunt, qui eam mixti imperii esse asseverant. Hocq̄, ideo, quia in multis Italiae, Belgicae & aliis locis propter levissimum excessum datur strapa dicorda, ut pflegen zu weypen. Et notum est exemplum, ubi in Academia Bononiensi illustrior quædam persona ejusmodi iustum sustinuerit: quo facto sub vexillis studiosorum tria millia dicuntur egressi, & discessisse simul ad Venetianos, qui ipsis pro Schola concederunt civitatem Patavinam, ubi adhuc floret Academia hac occasione erecta. Et sunt qui, p̄ levissimo pretio seu honorario unius vel alterius floreni admittant illam in se exerceri jurisdictionem, quo fine & respectu, controversia oritur de tortura. Verius tamē est illam magis ad merum imperium, quām ad mixtum referri debere, nisi illud consideremus, quod olim servi quæstioni fuerint subjecti, quando paterfamilias fuit imperfectus, aut adulterium in ædibus domini commissum in uxorem ejus, quo casu nec manumitti potuerunt servi, neque quidem ii, qui ruri fuerunt tempore commissi adulterii per text. in L. prospexit, ff qui & à quibus manumissi Quantum denique attinet ad judicationem, quæ de mero imperio prædicatur à Theoricis præceptoribus, malim assentiri Obrechto & aliis, qui sentiunt in mero imperio considerari lucemeridiana clariiores decisiones, prout probabiliores tales esse debet. Nam omnia sibi in hoc difficilimo campo sibi respondere debent: qua propter merum imperium magis in animadvertendo & puniendo consistit, quām in judicando, nisi quod factum manifestum juri applicetur.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM

propositio decima quarta.

*An solus
Princeps
habeat mo-
rum impe-
rium?*

Gravis & spinosa est disceptatio, an solus Princeps habeat merum imperium, an verò & alii Magistratus? Prius affirmavit

vit

vit Lotharius: posterius Azo in summa, C. hoc tit. cuius opinio, et si communiter recepta sit, Lotharii tamen sententiam jure sustineri posse putamus, vide Alciatum 2. paradox. cap. 6. Bodinum lib. 3. de Republ. cap. 5. & in method. histor. cap. 6.

PRACTICORVM OPINIO.

Utraque opinio dextrè intellecta potest defendi. Solus enim Princeps habet imperium merum, sed quatenus cumulativè regulariter alios de eo investit, investitionis hujus respectu non solus habere videtur. Quinimò & communis opinio eò respicit, quod regulariter quilibet Princeps hodie, & quilibet Comes in suo principatu & comitatu habeatur pro Imperatore. Id quod non tantum ex eo evincitur, quod feuda illa in genere dicantur regalia per cap. II. de prohib. feud. alien. per Fred. sed & quia magis videtur subditus obstrictus Comiti vel Principi, quando Imperatori per d. cap. in fin. & quæ ibi notantur per Dd. ut hoc respectu verior sit Azonis sententia.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio decimaquinta.

De Rectoribus & Senatu Academiarum sæpè disputatum meminimus, an merum habeant imperium, & in criminalibus studiosorum sint competentes judices juxta Authent. habita, C. ne filius pro patre? Affirmat id Scipio Gentilis lib. 3. de jurisdict. cap. 17. Negat Heigius p. 2. quest. II. Azo meus disputat. 2. thes. 3. quest. ult. Jason in l. 3. num. 52. ff. de constitut. Princip. Donel. 17 comment 20. Nos distinguimus inter plenum & minus plenum imperium: hoc illis competere, illud non item dicimus, nisi Princeps fundator aliud statuerit, quod ex fundationibus judicandum, cuius rei illustre exemplum reperitur Parisiis in cœnobio Mathurinorum, ubi Præfectus urbis duo

Qualis jurisdictionis competit Academiciis.

D Schola-

Scholares sua sententia damnatos & suspensos, de furca tollere, defunctos osculari, & honorifice sepelire coactus est.

Diceptatū quoq; meminimus, an Magistratus aliquē possit relegate ultra territoria suæ jurisdictionis, & an defendi possit, quod delinquentes coguntur nonnunquam secedere trans Rhenum, daß sie müssen über den Rhein/oder über die Thoren schweren/ & an Rector vel Senatus Academicus studiosum delinquentem possit ita relegate, ut non solum nomen ejus ex albo Academię excludatur, sed ut etiam ex urbe discedat? Affirmativa placet arg.l. i. §. 4. ff. de offic. prefec. urb. Ant. Fab. in rationalib. ad l. ult ff de jurisdict.

PRACTICORVM OPINIO.

Academiæ regulariter nō habent merum imperium, quia nec ad studia ejusmodi exercitium videtur requiri, deinde quia & antiquitus in Papatu & adhuc hodie Clerici sunt Professores, sæpè etiam Rectores, qui de sanguine judicare non possunt. Quemadmodum autem ubiq; illud spectatur, quod ut plurimum contingit per l. 3 & 4 ff. deleg. etiam hoc in loco idem observandum erit. Neque quidquam ordinandum, nisi vel necessitas vel summa utilitas requirat. Neque Clerici judicare possunt, neque Medici, vel Philosophi, utpote quorum professionis non sit, soli restarent Jurisconsulti, qui tamen & ipsi Clericis esse possent, ut videre est Moguntiæ & in aliis locis Catholicis. Possent tamen habere Academiæ merum imperium, prout prædicatur de Heidelbergensi & paucis aliis. Verum ut suprà dictum, militia illa togata magis admonitiones admittit, quam capitales excussiones. Huc enim spectant pr. vilegia Academicarum & Scholarum in tantum, ut licet studiosus sæpè non sit relatus in album studiosorum, adhuc tamen gaudeat immunitate, & privilegiis studiosorum, si ad Senatum Academicum provocet, nedum si sit persona

sona gradu donata. Ubi quæstio moveri potest, annon multò magis hoc procedat, si Magnificus ipsi concesserit exercitia scholaistica, scribat se ipsum agnovisse pro membro, & si causa sit scholaistica. Multa enim hīc concurrunt, quò minus studiosus privari possit suis privilegiis tam ipsam personā, quām exercitia respicientibus, ut cunque quis suis privilegiis renunciare queat, vel etiam aliud esse videatur in illo, qui magis politica & forensia tractet, quām scholaistica. Ex his jam appareat, quomodo Theorici præceptores in nube quasi philosophantes nihil definiant, sed sibi minus constantes inter imperium plenum & minus plenum distinguant, cum tamen nulla ejusmodi distinctio in jure reperiatur, & ideò nos à distinctionibus abstinere debeamus, quemadmodum suprà deduximus. Insistendum igitur juri communi & de regularibus decisionibus ad imitationem præceptoris nostri Justiniani: à quibus si quid postmodum deviare deprehendetur, in specie probandum est. Hujus igitur generis est, quod magistratus sæpè aliquem possit extra fines territorii relegare. Nam hoc magis videtur esse speciale, quām ut sit generale: nisi consideremus jurisdictionem originaliter spectare ad Imperatorem, qui dominus sit totius mundi. & eatenus, si jurisdictione ceperit initium in territorio, in eff. etu extra territorium exerceri posse videatur. Quanquam etiam hoc casu videtur posse dubitare, quin doquidem si ille relegatus longè extra territorium, posteà accesserit in proxima territoria: ob id enim si quidem non est in territorio relegantis domini, puniri ab ipso non potest. Aliás exempla sunt, ubi quis abjurans unum territorium, simul alterum abjurare cogitur, uti fit Heidelbergæ, ubi si quis Palatinatum abjurat, abjurare cogitur Episcopatum Moguntinum propter affinitatem locorum. Sed ex his non est constituenda regula. Prout jam antè dictum est, & pessimus abusus in Scholis, ubi quando in genere aliquid pro-

D 2 ponunt,

ponunt, de certo postmodum respectu illud exaudiunt & limitant, ut quando ille proponebat aquam inebriare, & forte in universo mundo aliquid simile poterat allegare: quare nihil in foro disputantium est perniciosius. Quod si enimerudirenolunt, taceant & non corrumpant. Nam aliâs vocesexaudiuntur generaliter, prout cadunt, & tamen specialissimè intelligendae sunt: sed hæc quotidiana experientia contra illos Theoricos satis superque docet.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio decimasexta.

*An merum
imperium
privato da-
ri possit?*

Hic & illud sæpè in controversiam vocatum, an sicut alia quæ dantur à lege interdum privato, ita etiam merum imperium? Ita placuit Cujacio 15. observ. 39. & 21. observat 30. Negant alii rectius per l. 3. ff. de officio præsid. & l. fin. ff. de officio proconsul.

PRACTICORVM OPINIO.

Contra Cujacium & Theoricos verissimum est merum imperium privato non dandum esse, quatenus coercitio in mero imperio respicitur, & quatenus agitur de vita, atque ita desumma hominis salute in hisce terris: quo accedit, quod ea ratione potestas condendarum legum transferri videretur, quæ & ipsa ad merum imperium connumerari solet à Doctoribus, ut quando facinorosi ad supplicium deducuntur, quo tempore sæpè armati cives convocari solent. Interim tamen de quodam specialissimo & rarissimo casu Cujacii opinio defendi posset, *nimirum respectu aliquot rusticorum*. Sed ita jura doceri non solent. Hoc enim particularium Jure-consultorum & Sophistarum proprium est.

THEO-

*THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio decima septima.*

Succedit imperium mixtum, quod est imperium modi- *Mixtum*
cam coërcitionem habens cum jurisdictione in causa civili *imperium*
magistratui proprio vel speciali jure competens *l.1. & l.3. ff. h.* *definitio exq-*
tit. l.25 ff. ad municipal. ita dictum, quod jurisdictioni cohæret *plicatur.*
l.1. in fin ff. de offic. ejus cui mand. jurisdic̄t. vel quod huic imperio
jurisdictionis insit d. l.3. ff. h. tit. dissentit Accursius & Bart.

Hoc imperium an exactè & propriè *in d. l.3.* definiatur? an-
xiè disquirunt Doctores. Nos id negamus, & non exactè, sed
per exempla ac à posteriori describi dicimus. In exercitio enim
jurisdictionis mixtum imperium & jurisdictionis separari ne-
queunt, quæ in se omnino diversa sunt, velut Wesenbec. quia
utrobius est particula comparativa (*etiam*) dicendum est
descriptionem fieri extensivè.

Eodem modo, an jurisdictionis *in d. l.3.* definiatur? variè dis-
putant Interpretes: alii textum emendant, alii reprehendunt.
Planissimum videtur dicere particulam (*etiam*) hīc à
posteriori confundi mixtum imperium & jurisdictionem.

Num igitur mixtū imperium & jurisdictionis simplex unum
& idem sint? Hoc voluit Cujacius lib. 21. observat. 30. & in lib. I.
quæst. Papinian. pag. 11. & 12. Nos cum Antonio Fab. 4. conject. 4.
& Henrico à Suerin. prim. repet. lect. cap. II. per l. 4 ff. h. tit. & l. 6.
§. 2. ff. de tut. negativam tuebimur.

PRACTICORVM OPINIO.

In mixto imperio, uti jam antedictum, primariò venit im-
perium, quod in jurisdictione non, nisi secundariò venit: &
magis simile, quid imperio nominare debet, quam impe-
rium. Ideoque quando docent in exercitio, jurisdictionem &

D 3

mixtum

mixtum imperium confundi eatenus intelligendum est, quod in jurisdictione nequaquam veniat mixtum imperium. Neque refert, quod mandata jurisdictione imperium dicatur venire. Jam verò de mero imperio id intelligi nequit. Quare accipiendum id erit de mixto imperio. Nam facilis est responsio, terminum (*imperium*) magis impropriè capi, cum non imperium, sed simile quid, transeat. Hoc suprà illustratum fuit per princ. *Instit. de servit. exemplo itineris & actus.* Id è autem dicitur imperium, quia jam quasi videtur jurisdictione extra terminos jurisdictionis vagari & extendi. Gravius igitur errant, qui cum Cujacio jurisdictionem & mixtum imperium unum idemque esse autumant: id quod ex illo fonte potissimum proficiisci videtur, quod Cujacius accuratior velit esse in definitionibus tradendis, quām par sit. Imò verò quatenus ipse cum suis discipulis subjectam materiam inteligit, ut par est, quomodo extrahere poterunt bonam definitionem, quæ ex medullis subjectæ materiæ desumenda erit. His ita præmissis, & quatenus tam jurisdictionis, quām imperii actus diversi sunt, quatenus etiam accuratè in e jusmodi materiis distinguēdum, quæ vel sicut de jure publico, vel contra jus naturale: consequenter erit colligere, quām perperam mixtum imperium inde dicatur, quod jurisdictione coheret. Præstat dicere inde dictum, quod jurisdictione videatur inesse, non quidem illa jurisdictione, quæ simplex alias à Doctoribus dicitur, sed in genere. Nam mixtum imperium consideratur respectu imperii meri. Et merum imperium est ab omnijurisdictione separatum. In hoc enim verba expressa valent, & omnia debent esse lucemeridiana clariora. Quo fine & ad merum imperium recipi solent, Scabini rustici *Zeentschöffen* / qui nihil didicerint, nisi quod secundūm literam expressam judicent, naturali ratione utentes. Id quod certè aliter se habet in mixto imperio. Nam ibi præstant illi,

qui

qui doctiores & politici sunt, & si haberi possunt, simplicibus rusticis præferuntur. Nimirum in mixto imperio aliquid discretioni judicis relinquitur, prout videre est apud Menochium, qui multos arbitrariarum judicum quæstionum casus collegit, quod in mero imperio planè contrarium est. Quapropter graviter peccant fiscales (ut hoc conditionaliter addatur) qui argutiis suis & persuasionibus nebulas simplicioribus Scabinis obtrudere conantur, & captivam ducere rationem ipsorum verborum pompis utentes. Aliâs quantum ad exercitium attinet, et si videatur commisceri mixtum imperium & jurisdictione, neutquam tamen commiscentur. Simile enim non potest facere idem. Quis enim esset, qui diceret hominem liberum servum esse, quatenus in servitute sit? Et è contrario, quis diceret servum illum, qui imagine libertatis uteretur? Verùm enim verò de duobus jam agendum erit potissimum, nimirum an *in d.l 3.h tit.* mixtum & merum imperium definitantur? Id quod negatur à Theoricis. Verùm quò minus affirmari possit, nihil video obstat. Quomodo n. JCti versantes in difficultimahac materia crederent omnes omnino definitiones & descriptiones præteriisse? Et quidem quātum ad mixtum imperiū attinet, dubium nō videtur esse describi per bonorū possessionis ditionem, ita & eam ob causam quod illa jurisdictionis nunquam esse videatur. Nam, uti patet ex jam dictis, unus idemq; actus diversimodè cōsiderari potest, & interdum jurisdictioni, interdū imperio, imò verò interdum mero imperio tribuitur. Quatenus aut in definitiōnibus excellentiæ erit studendum, omnino credemus talem esse bonorum possessionem seu *et* jus dationem, quæ minus, quam alii actus jurisdictioni conveniant. Ethoc quidem probatur *per l. 4 ff. h. tit.* ubi quædam magis imperii esse dicuntur, quam jurisdictionis. Nimirum alia hīc consideratio est, quam in dānda bonorum possessione. Mens igitur est, quod mixtum

mixtum imperium in danda bonorum possessione consistat, insit tamen & ipsi jurisdictione, hoc est, ea, quae jurisdictioni alias tribuantur. Nimirum quatenus haec datio magis propriè & naturaliter venit, per illam primariò describitur mixtum imperium: per reliqua verò quasi consequentialiter, quæ ex sequentibus jam evadent manifestiora. Quantum ad jurisdictionem attinet, quæ etiam judicis dandi licentia describitur *in d.l.3 ff.h.tit.* eò videtur respicere, quod cum proprium jurisdictionis sit judicare, de eo dubitari poterat, an quis cogatur semper judicare in propria persona? Id quod explicatur, videlicet etiam judicem dari posse. Hoc difficultius videbatur concedi, quatenus aliquo modo ad actum legitimum respicere censebatur jurisdictione. Ideoque cum is, qui habet licentiam judicem dandi, ipse certè judicare possit & posse præsumatur, non malè per excellentiam describitur *in d.l.3. ff.h.tit. jurisdictione.* Verùm cum jam de descriptione actum & declaratum sit, quomodo descriptiones *in d.l.3. allatæ* salvari possint, secundūm id, quod est excellentius, paucis autem videbimus de speciebus & actibus quibusdam. Et quidem jam ante dictum est de tortura, item de incarceratione. Ex modo dictis simul patet de datione bonorum possessionis. Ulterius quæritur, an missio in bonorum possessionem, item jubere, cavere præatoria stipulatione, sint jurisdictionis vel imperii mixti? & quæstio haec declaratur *in l.4.hoc tit.* quod magis sint imperii, quam jurisdictionis. Quia in dubio ad potentius illud referatur, de quo poterat esse dubium. Insuper quæritur, quorum relegatio sit referenda, an ad jurisdictionem vel imperium? Et quidem relegationem considerare bene oportet. Nam interdum est quædam remotio saltem, quæ magis jurisdictionis, quam imperii videri poterat. Quin etiam interdum neque ad jurisdictionem refertur, ut quando Anabaptistæ ex suo consortio quem relegant, wenn sie jhn auf vnd in die gefloße

gottlose Welt verstoßen. Imò in genere loquendo quatenus indignus est beneficio legis & authoritate magistratus, qui contra legem & magistratum peccat per jura generalia, non immeritò dici poterat relegationem esse jurisdictionis. E contrario siquidem ad id, quod est potentius referendum erit, intermedium magis videtur applicare posse relegatio jurisdictioni. Sed & adhuc quæri potest, quorum referenda sit datio tutoris? Communiter Doctores illam referunt ad mixtum imperium tanquam ad potentius, nam non tantum in relegatione imperium spectatur, das man ert slich vnd mit der Schärfe verfahre/ sed & in datione tutorum, ubi quia onus versatur, & nullum regulariter commodum, homines itaque sedulo se excusare solent, & hoc ne semper fiat, certæ causæ excusationum à legislatore sunt propositæ, ut videre est *in ff.* & *Instit. de excusationib. tutor.* Neque obstat h̄c l. i b tit. ubi jurisdictioni videtur tribui: nam ibi non jurisdictioni, sed jus dicenti tribuitur. Jam verò is, qui habet mixtum imperium æquè jus dicit atque ille, qui jurisdictionem. Neque etiam refragatur §. 4. *Institut. de attil tut.* ubi prætor dicitur secundūm suam jurisdictionem dare tutores. Sensus enim est, quod secundūm fines jurisdictionis, seu, ut ita dicam, commissionis det tutores. Sed jam textus *in l. 6. §. 2. ff de tut. gravem controv-*ersiam movet, ubi dicitur, quod nec imperii, nec jurisdictionis sit tutoris datio, sed ei soli competit, cui lex vel Sénatus-consultum concederit. Verùm respondendum, nihil amplius probari per illum textum, quām quod datio tutoris non cōpetat jure magistratus, seu ordinaria jurisdictione, seu imperio. Imò verò quatenus ex habitu melius privatio potest dijudicari, quām ex privatione habitus, certum est ex affirmatione melius dijudicari posse negationē, quām contrā. Quibus ita se habentibus, & eum affirmatio *in d. l. i.* sit de jure speciali, negatio erit de jure ordinario. Ita enim sibi consta-

E bit

bit oppositio, quæ in d.l. 6. proponitur. Quantum denique attinget ad dationem judicis, pluribus dubitare non est opus, ut pote quæ adscribatur jurisdictioni, & quidem principaliter. Pergemus jam ad reliqua.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio decima octava.

Reprobamus hīc quoque vulgatam Bartoli & Dd. in d.l. 3. divisionem mixti imperii, qua illud in sex gradus secant, & aliud maximum, aliud majus, aliud magnum : aliud parvum, aliud minus, aliud minimum appellant, vide Bolerum *de jurisdict. cap. 4. num. 21. & seqq.*

Vulgata & vexata est Doctorum quæstio, utrum mandari mixtum imperium possit necne? Affirmativa placet in his, quæ jure magistratus competunt, non etiam in his, quæ competit specialiter Senatus consulto, vel Principis constitutio-
ni L. I. §. I. l. ult. §. I. ff. de offic. ejus, cui mandat est jurisd.

PRACTICORVM OPINIO.

De hac re ex parte superius traditum est, ubi de mero imperio agitur. Sed & hinc apparet in Theoricis ad palatum suum nihil sapere, nisi quod ipsi coixerint. Nam tolerari illa Doctorum divisio docendi causa poterit. Quantum vero ad imperium mixtum, mandari posse videtur, si competit iuri suo. Nam si juri alieno (quod de mandato intelligimus) mandari haud posse videtur, quo minus dicendum fit, esse mandatum mandati, quod ex eo aliter se habere patet, quia in mandatis procuratorum, hoc ipso fine oportet expressam esse clausulam substituendi alium procuratorem. Hæc enim si non continebitur in mandato procuratorio, substitutione non poterit defendi. Sed & hæc omnia de mandato mixti impe-
rii,

rii, quatenus videlicet jure magistratus, & non jure speciali competit, vicissim exaudienda sunt, cum quodam moderamine ex illa consideratione, quoniam mandatum contractus est, juris gentium per § 2. *Instit.de jur. nat. gent. & civil. atque ad-eò juris privatorum.* Jus autem privatum cum jure publico, si accuratius inspexeris, nihil habet commune.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio decima nona.

Secunda jurisdictio iterum duplex est: voluntaria una, altera contentiosa est, l. 2. ff. de offic. procons. utraque ex re appellatur. Illa, quod exerceatur in volentes extra judicium l. 2. l. 3. ff. de offic. procons. hæc exercetur in invitos & civiliter contententes vi imperii, cui locus est in judiciis, Donell. lib. 17. com. 8.

Alia divi-sio jurisdi-cionis.

Tertiò à causa effidente jurisdictio alia est propria, quæ etiam ordinaria dicitur, alia non propria sive aliena. Illam dicimus, quam quis habet jure suo, hanc, quam quis habet ab alio quam à lege vel Principe, l. 3. & 4. ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisdict. Bodin. in meht jur. & lib. 1. de Republ. cap. ult.

Propria jurisdictio duplex est, lege soluta, vel legitima, Bodin. dictis locis, quarum illa jam magistrati competit, & est Principis propria, l. 31 ff. de legib. hæc verò competit jure magistratus quem gerit, à quo jure, qui id habet, magistratus dicitur l. 57 ubi Godofr ff. de verbis signific.

Jurisdictio denique non propria sive aliena etiam duplex est, mandata sive delegata, quam quis nomine non suo, sed alieno habet, l. 6. ff. de jurisdict. l. 1. §. qui mandatum ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisdict. vel prorogata, quæ est jurisdictionis, quam magistratus habet ad rem, vel causam etiam aliam, quam quæ jurisdictionis illius sit, l. 18. l. 28. ad municip. l. 1. l. 2. l. 74. ff. de jud.

D E J U R I S D I C T I O N E
PRACTICORVM OPINIO.

Non delectari Practicos tot distributionibus & subdistributionibus ex antè dictis liquet. Hic enim satis est, si in generes in sua propria & primaria natura ad imitationem præceptoris sui Justiniani scribatur: cui definitioni postmodum in propria tanquam quædam specialitates subjiciuntur. Hujus enim rei hæc est utilitas, quod **specialia omnia specialiter & strictè sint intelligenda**, iis, quæ ex definitione colligi poterunt, largè acceptis. Verùm cum leges scriptæ sint omnibus subditis, major autem pars eorum ejusmodi distributionibus non sit assueta, eveniat, ut illis potius jus obscuretur, quàm ut explicetur. Propone tibi concionatorem, annon ille dirigit suam concionem ad rudiores magis, quàm ad aliquos doctos? Imò quatenus ex illis divisionibus & definitionibus utilitas nulla sequi poterit, nisi quod præcepta sint Grammaticalia & verbalia, quis erit, qui si rem bene consideret, hujusmodi Doctoribus velit adhærere? Sanè si inter omnes homines per universum mundum ita fert natura: ut si quid proferratur, de plerunque contingentibus exaudire soleant, quid mirum, si Justinianus eò se accommodavit? Quin imò ratione illorum, quæ plerunque eveniunt, solemus sæpe quid affirmare, quod tamen aliter se habet. Hocque fit, non quidem ex fraude aut dolo, imò nec ex culpa latiori, sed ex eo, quod omnino credamus, inspecta regularitate illud sese ita habere, ut si quis diceret, se hoc vel illud præstitisse ad illum diem, quatenus regulariter præstare solitus sit, fallit quidem, & falilitur ratione ejus, quod ibi specialiter non præstiterit, impeditus quadam causa extrinseca. Hocq; fine prohibemur jura re facile, quò minus facile ex imbecillitate memoriæ perjurermus & labamur. Nam omniū meminisse, & in nullo penitus errare, divinitatis magis, quàm mortalitatis, teste Justiniano.

no. Ethacratione nomen Domini in vanum sumeretur contra ipsius præceptum. Sanè quoties contingit, ut regularitati insistentes juremus, qui si interrogemur, utrum res revera ita se habeat, solemus adjicere nescio certè, sed puto. Nimirū hac ratione distinguitur inter juramentum veritatis, & credulitatis. Sed nec hoc levide causa præstandum erit ob evitanda perjuria. *Hac occasione definitionum, quæ magis particularitatem, quam plenam cognitionem preferunt.* Interim cum mentione sit facta simul Principis, qui legibus sit solutus, dextrè illa quæstio ex fundamentis juris explicanda erit, quæ movetur ad leg. 3 ff. de leg. Neque enim ex sexcentis ejusmodi Theoricis præceptorib. unus est, qui legem illam bene intelligat. Neq; enim mens est, ut Imperator legib. poenariis cēseatur solutus, neq; etiam ut dicatur solutus legum solemnitatib. neq; etiam ut dicatur jure civili solutus, prout varii variè illam legē interpretati fuerunt. Nam vera mensest, ut si quando Imperator tanquam talis aliquid fecerit, quod videbitur juri contrariū, adhuc pro ipso dicamus militare præsumptionem juris, quod ex justa probabili causa illud fecerit. Sensus hic est, quod Imperator consideretur dupliciter, vel tanquam talis, vel tanquam in genere persona. Quo respectu etiam fiscum duplēcē habere dicitur. Et qui in dubio respondet contra fiscum non errat per l. 10. ff. de jure fisci. Id quod non intelligendum est de fisco Imperatoris, tanquam Imperatoris. Nam aliâs publica semper præferuntur privatis. Imò & eo respectu videtur explicandum, quatenus fiscus de lucro captando agit, privatus verò de damno vitando laborat. Et hoc respectu Imperatores rescripserunt se, licet legibus soluti sint, legibus tamen vivere, §. fin. Instit. quibus mod. testam. infirm. Eteo respectu quis affirmaret Imperatorem legibus poenariis exemptum. Altero verò respectu quatenus tanquam summa Majestas consideratur divinam Majestatem emulari debere ju-

xta Grav. in lib. suo de antiquit. temp. Et hactenus peccare posse haud videtur fungens officio. Quinimò nescio an in simili illud intelligere debeam de quadam Excellentia, quod legitur in jure Canonico, ubi nemo auderet Papæ aliquid dicere, licet secum infinitas animas in infernum deduceret. Quis enim diceret, quem velle se ipsum deducere in infernum? Nam & in jure civili Imperatorem dicimus lumen, & sanctissimum, & si que sunt similia epitheta. Quo circa quādō Imperatorали cui rem suā aufert, non censendus sine causa abstulisse, modo id faciat cum quadam cognitione & tamquā Imperator. Etsi enim in genere res judicata pro veritate habetur, respectu omnium judicum, quid mirum, si multò magis id verum sit in summo Principe? Huc igitur pertinet clausula de proprio motu Imperatoris: item de causæ cognitione, de clausula derogatoria vel etiam nullativa, ex quibus in genere cognoscitur enixa voluntas Imperatoris. Hisce enim casibus præsumptio est pro Imperatore, quod cum causæ cognitione & non incōsiderato processerit. Ratione hujus præsumptionis, & quatenus Imperator leges quotidie mutare potest, legibus quasi solutus dicitur: qua consideratione etsi clausula derogatoria in lege aliqua contineatur, si tamē postmodū de enixa voluntate Imperatoris sufficienter constet, non adeò inhærendum clausulæ priori videtur. Sic & quando Imperator legem aliquam, quæ videretur iniquior, proponeret, præsumptio tamen pro legislatore militat. Qua de causa quando audiimus Augustinum, docet nos nostrum esse solum secundum leges & non de legibus judicare. Quo multæ questiones occasionaliter ac majori illustrationis causa possent referri: sed brevitati studentes satis esse putamus, rem ipsam exposuisse, uno vel altero exemplo subjecto. Neque enim pro ratione temporis permulta exempla ire nobis propositum est.

THEO-

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio vigesima.

Mandari non potest omnis jurisdictionio, sed ea, quæ jure ma- *Mandato-*
 stratus competit, l. 6. h. tit. Hinc nata est quæstio, quid man- *jurisdictione-*
 data jurisdictione transfeat? De jure veteri firmiter statuen- *ne quid*
 dum est transfere jurisdictionem, in specie sic dictam, & mi- *transfeat.*
 xtum imperium per l. 1. §. 1. l. ult. §. 1. ff. cui mand. est jurisd.

PRACTICORVM OPINIO.

Diversæ sunt species jurisdictionio & mixtum imperium. Id-
 eoq; nō possunt simul intelligi quasi sub uno genere, maximè
 verò in verbis hominis, quæ restringi solere manifestius est,
 quam ut aliqua indigeat explicatione. Nam quod attinet ad
 l. 1. num. 1. l. fin. §. 1. ff. de offic. ejus, &c. neutquam intelligitur mi-
 xtum imperium, sed simile aliquid imperio, quemadmodum
 suprà aliquoties notatum est. Nam aliâs diversæ non possent
 esse species. Aliud verò statueremus, si terminus ille legatis
 esset ita definitus in jure, ut jurisdictionio sub se tam jurisdictionem
 in specie sic dictam à Doctoribus, quam mixtum impe-
 riū contineret. Hoc enim casu posito termino legali, po-
 nerentur omnia formalia & substantialia ejusdem termini.
 Quod longè secus est in verbis hominis, quod si tamen homo
 se accommodet ad terminos legales, non tam considerantur
 verba ipsius tanquam verba hominis, sed ex interpretatione
 paulò generalius extenduntur, utpote cum considerentur ex
 generalitate juris, ad quod se homo accommodaverit. Et ma-
 gnam utilitatem definitionum juris à Justiniano allatarum.
 Quid verò de iis, quæ à Theoricis exstruuntur? An non hid-
 cendo omnes legales terminos nobis præriperent.

THEO-

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio vigesima prima.

An merum imperium mandari possit? An etiam merum imperium die Hohengerichte / Blut- und Halsgerichte mandetur? Nos id ex jure Justiniane negamus: cum jure singulari in casu de vi permisum sit, ut mandari merum imperium possit, *arg. l. 14. l. 15. l. 16. ff. dict. tit. d. l. 1. ff. de offic. eius, &c.* Ex jure autem Carolino affirmamus, *constit. Carolina, artic. 2.*

Ex eadem ratione de jure Justiniane veran non est Interpretum quorundam opinio, qui tradunt quod ob occupationes merum imperium mandare quis possit alii, jure autem Carolino id fieri posse non ambigimus *Peinliche Halsgerichts Ordnung, artic. 1. & 2.*

An verò ob infirmitatem merum imperium alii rectè mandari possit? Inter Bart. Fulgosium & alios Dd. acriter disputatum fuit: nos cum Bartolo opinionem affirmativam sequimur, tum quod eadem sit ratio infirmitatis, quæ absentiæ tum quia infirmus præsens suo consilio mandatarium juvare potest. Quæ sententia jure Carolino dubio caret *d. art. 2.* & usu comprobata est. Hodie enim, quia merum imperium consuetudine competit, jure magistratus etiam merum imperium mandari solet.

PRACTICORVM OPINIO.

Merum imperium mandari non potest de jure Justiniane, utpote cum magis jure speciali competat, & ubi personæ industria quadam tenus eligatur. Hoc autem casu nihil mandari posse inter omnes constat. Et quidem si ulterius inquiramus de jure veteri breves fuerunt leges (puta leges duodecim tabularum) ad quas interpretandas in causis maximè crimi-

criminalibus non erat cuiusvis. Quapropter cum jam hodie illa ratio cesset, & debeamus in judicando sequi expressam literam constitutionum criminalium, non mirum, si hodie diversum jus practicari videmus. Nam & hæc juris civilis & publici, præcepta esse videntur, quæ à legislatore, ferentibus circumstantiis, mutari possunt. Quod si verò jus Justinianeum aliquem casum exceperit, queritur, an etiam occupationes comprehendisse censeatur? Totum illud æstimandum est ex jure publico, in quo versamur. Et illustrationis causa adduci posset quæstio ex materia de tut. An tutor in locum absentis vel ex publica causa occupatus tutor, detur alius. In genere tamē illud repetendum ex ordine titulorum, quod contractus mandatorum inter ea referatur, quæ sunt juris gentium. Nam & ordo titulorum videbatur obstatre præscriptioni servitutum, si consideremus prius actum esse, de servitutibus à Justinianeo & postmodum demum agi de præscriptionibus: quam tamen quæstionem ulterius examinare non est hujus loci. Ad illud pergendum erit, quod de acquisitione jurisdictionis nos informare poterit.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio vigesima secunda.

Hactenus de jurisdictionis distributionibus. Nunc quo-
modo acquiratur & acquisita exerceatur.

*De acquisi-
tione juris-
dictionis.*

Acquiritur jurisdictione acquisitione magistratus, vel con-
suetudine l. 1. in princ. ff. de offic. ejus, &c. l. 5 l. 11 ff. h. tit. l. 12. in
princip. ff. de judic. vel speciali quadam lege, vel concessione
Principis d. l. 1 in princ. d. l. 12. §. 1. l. 6. §. tutoris datio, ff. de tut. vel
præscriptione l. 8. C. de diversis offic. lib. 12. W. senbec. in parat.
h. tit. num. 9. Tolosan. syntagm. lib. 43 cap. 21. num. 30.

Sed an merum imperium præscriptione acquiri possit, lu-
F bricam

bricam habet disceptationem? De jure Justinianeo id negamus per l. i. ff. de offic. ejus, &c. argumen. l. 3 ff. ad leg. Jul. majest. Aliud moribus nostri seculi introductum esse, testatur Wessenbec. in paratit. h. tit. Ut tamen magistratus sit non privatus, qui præscribit, necesse arbitramur per l. i. C. de jurisdict.

PRACTICORVM OPINIO.

De præscriptione dubitatur, & si acquisitionem tanquam feudum consideraremus accuratius, negari posset, utpote cum feudum propriissimè loquendo investiturà acquiratur: contrà præscriptionem autem triginta annorum datur restitutio in integrum ex capite justæ ignorantiae, seu generali clausula prætoris, si qua mihi justa causa videbitur. Hic si ultius queratur de præscriptione 40. annor. non erubescimus cum cōmuni idē affirmare. Quid igitur de præscriptione 100. annorū? De hac admodū dubitati posset, utpote causa sit instar specialis privilegii & expressæ concessionis. Quidquid sit, omnia illa ad interpretationē inclināt, adeoq; si de rei substātia evidentissimè, indubitanter & manifestissimè ad oculum constaret, ad proverbium liceret recurrere: **Dausend Jahr vñrecht ist niemals färrē Tag recht gewesen.** Accedit, quod non considerandum, quid Romæ fiat, sed quid fieri debeat. Et concludimus, quod hodie quidem acquiri possit jurisdictio per præscriptionem, si paulò crassius loquimur. Nam illa, quę jam antè proposita fuerunt, et si videantur à Practicorum opinione aliena, ut ex mente Practicorum desumpta deprehendantur, qui præscriptionem pro inductione præsumptionis habent, quatenus præsumitur alienasse, qui per tantum tempus tacuit juxta regulam juris. Sed illa præsumptio contraria oculari demonstratione elidi potest. Adduci poterit unum exemplum, ubi cum quis condemnatus esset de homicidio

cidio, Advocatus Rei resistendo eum, qui dicebatur occisus, facile potuit reum liberare, neque hic quidquam sententia viarium habuit, utpote quasi elusoria, & ridicula.

Quantum ad merum imperium attinet, quatenus hodie de consuetudine jure magistratus competere censetur, consequens videtur, hic quoq; præscriptione acquiri posse. Nam quemadmodum suprà de mandato meri imperii propositum fuit, & per distinctionem inter jus hodiernum, & Justinianum res expedita fuit: ita etiam hoc in loco & quidem ex eodem fundamento dè eo queritur; An magistratum esse oporteat, qui velit præscribere merum imperium? Id expeditri poterit ex eo, quod superius etiam de privato dictum est, an ipsi à lege possit dari merum imperium. Et quatenus Lotharii, de qua suprà vera esset, minus esset dubium. Verùm quatenus Azonis sententia communiter recepta est, & ad nostram politiam spectet, id quod de privato dicitur, generaliter & per vocem (*necessè*) nō potest verificari per Theoricos præceptores. Nam & de regalibus adduci posset exemplum: Imò verò quod in multis locis emantur exercitia jurisdictionum, ut ex historicis probari potest.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM.

propositio vigesimateria.

Controversia hic moveri solet: An hodie Princeps etiam inferior non modò specialem jurisdictionem, sed & merum imperium alicui in feudum concedere possit? Quod affirmamus Colero *in tract. de processib. execut. part. 2. cap. 1. nu. 112.*

Merum imperium a nobis ab inferiore in feudum concedi possit.

PRACTICORVM OPINIO.

Hæc practica & in his utroque consensus est, si scilicet hodiernam nostram politiam intueamur, de qua aliquoties dictum est. Sed quomodo Theorici Præceptores hic poterunt

runt defendere Lotharii opinionem, de qua suprà? Idem respectus, eadem generalitas dissentibus proponi debet, si cum fructu proponendum quid videbatur. Verum homines illi pro suo proposito, & si quando in materiâ aliqua de quæstione dubitant, colligere solent in chartulam quædam generalia, quæ tamen postmodum in ordinem corripiunt & communicant, ut magni & docti videantur, & satisfacere officio suo: sed hæc omnia ocularis demonstratio evidentius probat, quam ut allegari debeant.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio vigesima quarta.

*Concessa
jurisdictione
cum ca-
stro.*

Ambiguam quidem, sed utilem habet inquisitionem, si Princeps simpliciter cum castro jurisdictionem concedat, an & merum imperium concessum intelligi debeat? Vel si Princeps nobili in feudum concesserit jurisdictionem hoc modo: **Wir bezeichnen jha in diesem Flecken mit dem Gericht.** An censetur concessisse non ordinariam tantum, sed & extraordinariam jurisdictionem & merum imperium? Quod licet negandum videatur de jure Justiniane o per l. i. in princ. ff. de offic. ejus, &c. & ea, quæ suprà tradita sunt, & Zasius notat ad l. 3. num. 11 ff. b. tit. Judicium tamen Interpretum & jus hodiernum aliud sequitur, Wesenbec. consil. 95. num. 18. & seq. Laurentius Kirchoffius cent 5. commun. opin. conclus. 58. Covarruv. pract. observat. cap. 1. num. 16.

PRACTICORVM OPINIO.

Hic observandum, quod communis opinio largiatur concessionem meri imperii: sed illa male intelligitur, & accommodatur à Theoricis & particularibus Jctis. Nam id non fit ratione & vi verborum, sed potius ratione circumstantiarum,

rum,

rum, & quatenus merum imperium in illo oppido, quod in feudum conceditur, semper fuit exercitum, usque eo ut nec commodè alibi exerceri possit. Qua consideratione nullatenus statuendum transire merum imperium, si Princeps dixerit: *Wir belehnen ihn mit dem Gericht in diesem Flecken/ sed potius tum, quando dixerit: Wir belehnen ihn mit dem Flecken und darinnen.* Hoc enim casu, quod deesse videtur, expressio- ni jurisdictionis illud suppletur per expressionem loci: atque adeò subjectum cum omni suo adjuncto transire censetur. Id quod altero casu longè aliter se habet, ubi verba potius re- stringenda, quam extendenda sunt. Quid enim, annon supra satis dictum est, jurisdictionem, de sua natura nullatenus in- cludere merum imperium? Quomodo igitur hīc includeret, nisi ratione castri seu territorii, aut oppiduli? Est igitur con- siderandum, quomodo communis opinio intelligatur, ne- que ea simpliciter alleganda erit. *Quinimò et si cum castro daretur jurisdictione à Principe in feudum, ubi semper exerci- tum fuerit merum imperium, si tamen locus talis sit, ubi me- rum imperium reservetur concedenti, daß das Blutgericht der Landsfürstlichen Obrigkeit verbleibe/ adhuc statuendam es- se censemus, quam communi opinione proponitur, si ita ge- neraliter intelligeretur ex mente Theoricorum.* Non igitur hæc proponuntur ex jure, nisi aliæ circumstantiæ recensean- tur. Allegari poterit feudum Palatinū castrum Schönberg/ ubi reservatur merum imperium domino. Similiter in locis Austriacis merum imperium remanet penes Archiducem.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio vigesima quinta.

Idem quoque concludendum, si Princeps dixerit omnem vel omnimodam jurisdictionem tibi concedimus in feu-

F 3

dum.

*Sub omni-
moda jur-
dictione
quid ve-
niat.*

dum. **Wir belehnen ihn mit allem Gericht/ oder mit aller Obrigkeit/ licet Interpretes aliud tradant, quos vide apud Covarr. lib. I. practic. quest. cap. I. num. 19. Obrecht. thes. 57. & seqq.**

Pari ratione, si Princeps dixerit: **Wir belehnen ihn mit dem hohen und niedrigen Gericht/ vel, mit der hohen und niedrigen Obrigkeit/ dubitandum non est, quin merum quoq, imperium concesserit: ut & eo casu, si plenissimam alicui jurisdictionem largiatur perl. si in alieno, cum seqq. ff. de offic. proconsul.**

PRACTICORVM OPINIO.

Quod si exprimitur: Die hohe und niedrige Obrigkeit/ minus videtur dubium, quam ut revocetur, Obrecht. thes. 62 & seqq. & alii. Nam si verba expressa sunt, ad interpretationem minimè recurrendum erit. Verum an jurisdiction omnimoda, & verba, mit allem Gericht/ oder mit aller Obrigkeit/ unum & idem sint, judicandum relinquitur aliis. Jurisdiction Germanis dicitur, Vollmässigkeit/ quæ certè merum imperium sub se non poterit continere per superiora. Quod si tamen quidam sunt ex peritoribus, qui illud ita proponunt, non simpli citer, sed secundum quid volunt exaudiri, si nimis dominus perpetuo consueverit ibi, exerceri merum imperium, & si simul castrum seu locum in feudum conferat. Aliâs enim in contrariam sententiam secederem cum iis, quos allegat Covaruvias. Ex his jam colligi poterit, si Princeps alicui omnimodam jurisdictionem concesserit, quid juris? Et sanè quæstiones ferè communiter proponuntur de jurisdictione cum castro, quæ Theoricis præceptoribus absolutè proponuntur, ubi major vis est. Quis enim ignorat ratione accessionis multa venire, quæ aliâs non venirent. Regula enim est, quod adjunctum trahatur à subjecto. Hac enim consideratione scriptura accedit chartæ, arbor accedit terræ, & purpura preciosissima vilissimo vestimento cedit. Quinimò & si furtum legibus

legibus maximè odiosum sit, ut & lege naturali prohibitum esse judicetur à Justiniano, in §.i. *Instit. de obligat.* quæ ex delicto nascuntur, eò tamen deventum est, ut lignum furtivum ædibus junctum ratione accessionis acquiratur, possessori per *l. i. ff. de ligno juncto*, & domino satisfiat per solutionem dupli, ut ibidem. Quid igitur novi, si & hīc dicamus aliquid venire ratione accessionis & territorii, quod aliās non veniret?

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio vigesima sexta.

Quæsitum quoque illud fuit, an concessa omni vel omni- *An regalia*
moda jurisdictione videantur etiam regalia concessa? Ne- *sub omni-*
gatur, quia jurisdictione & regalia toto genere differunt, *moda jurif-*
cap. in generali, de reg. jur. in 6. & cap. quod translationem, extra de
offic. delegat. Quid verò, nunquid sub nomine, *Lands vnd Fürst-*
liche Obrigkeit/etiam regalia continentur? De omnibus cer-
tè regalibus hoc affirmare etiam nova imperialis constitutio
prohibet, Reichs Abschied Anno 1576. §. der durch den.

PRACTICORVM OPINIO.

Suprà id de mero imperio negatum fuit, quod veniat pro-
priè loquendo sub omnimoda jurisdictione. Idem multò ma-
gis negandum erit de regalibus, utpote cum regalia, etsi in
certo loco interdum exerceantur, nunquam tamen ita re-
stricta erunt (de quibusdam loquimur) quò minus separari
possint commodissimè. Verùm jam econtra arguere licet,
quatenus de jure hodierno saltem quedam regalia plebeis
in feudum conceduntur, annon defendi posset, si certo loco
adhærentilla, cum mero & mixto imperio mit aller Herrlich-
vñ Gerechtigkeit/concessa intelligerentur? Ut sunt salinarum
& punctionum redditus, de quibus vide *cap. i. de regalib.* Hīc
quatenus

quatenus de regalibus proponitur occasione illorum, & quatenus inter regalia refertur jus nobilitandi Doctores, Notarios, &c. creandi, hoc adjici poterit, quid statuendum de Notario, qui presentibus testibus, Sacerdotibus, annotare debet verba hominis peregrini, & non tantum aliud scribit, quam ipsissima formalia, nimirum id per consequentiam ex formalibus colligi poterit, prout per testem ipsius probari posset: sed & postea sibi timens in suum conclave vocet illum peregrinum, querens, quænam fuerint formalia & absentibus testibus lineas quasdam deleat, & alia verba substituat in charta sua? Et videtur non tantum suspectus, sed & planè removendus, si id ipsum cogitur jure jurando affirmare illam correctionem esse factam. Aliás vero, si Notarii adhibent personas Ecclesiasticas minus partiales vel ad rem affectas, tanto majoris ponderis testimonium habebit. Illud etiam subiecti poterit occasionaliter, an Nobilis possit assumere gradum Doctoratus sine laesione nobilitatis? Videtur negandum, quia ab equo ad asinum non descendendum. Sic in jure judex non potest eligi arbiter, juxta communem opinionem. Quæ autem causa? Arbitria sunt comparatae judiciis, non contraria per l. de recept. arbitr. Ideoque arbiter potest fieri judex, sed non contraria. Sic accommodando militia togata comparata est armata, & sic haec potest assumere militiam armatam seu nobilitari, sed non contraria. His tamen non obstantibus, quoniam versamur in illis, quæ sunt de summa potestate Principis, affirmativa opinio veriore est. Nam si non est de decori summae majestati nobilem creare Doctorem, sed habeatur pro peculiari regali in signum præminentiae reservato: cur decori esset nobili assumere ejusmodi gradum? argumento eorum, quæ traduntur per Doctores in rubr. C. ne fidejussiones dot. dent. & quæ tractat Eberhard. in loc. à correlativis. Imò vero & Papa ipse dicitur creari Doctor, quando elitur Papa, cum tamen

tamen alias præsumat sibi potestatem super omnes Reges. Quid, quod & ante hæc tempora Principes promoti sint Magistri? Et quod adhuc hodie nobiles reperiantur non erubescentes gradum assumere.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio vigesima septima.

Et illa multum vexata quæstio, an Princeps concedendo in feudum jurisdictionem, eam privativè, an verò cumulativè concessisse censeatur? Etsi Mynsing. 6. observat. 99. per Dominos Camerales conclusum fuisse tradat, quod jurisdictione hoc casu cumulativè & non privativè concessa sit: contraria tamen opinio nobis verior videtur, tum quia feudum est usufructus, 2. feud. 23. §. fin. qui alicui concessus ad solum usufructuarium spectat, non etiam ad proprietatis dominum: tum quia vasallus in sebinfeudatum jurisdictionem habet, non dominus superior, 2. feud. 55. §. insuper: tum quia in vindicando prædio feudalí vasallus domino præfertur argumen. l. 2. l. 3. ff. si ager vectig pet. Wefenbec. consil. 95 num. 27. Dissem. Arumnus disputat. 2. quest. 2.

*Jurisdictione
an privati-
vè vel cu-
mulativè.*

PRACTICORVM OPINIO.

Imperator concedens jurisdictionem in feudum, cumulativè eam cōcedere censemur, nullatenus verò privativè: ratio dari posset, non tantum consideratione Majestatis, quatenus Dominus totius mundi dicitur, sed & ne hac ratione ab imperio omnes jurisdictiones quasi separentur: & in dubio illa opinio prævalet, quæ militat pro Majestate Imperii, ut videmus in quæstionibus, utrum Reges sua regna contra imperium præscribere possint. Atque ita rectè scribit Mynsingerus d. cent. 6. observat. 99. Quantum verò ad rationes The-

G ricorum

ricorum præceptorū attinet, bene de illis dici potest, q̄ ex uno absurdō multa alia sequātur. Quatenus n. statuunt feudū esse usumfructū, nec distinguunt inter usumfructū & utile dominiū, res eò devolvitur, ut quoad præsentē quæstionē ad quod-dam absurdum devolvātur. Nam et si ususfructus ad usufructuarium pertinet, & non ad proprietarium, non tamen inde sequitur, quod idem in quæstione jurisdictionis, quia feudum non est simplex ususfructus seu servitus. Licet etiam vasallus in subinfeudatum jurisdictionem habeat non dominus superior, sed & in vindicando præferatur domino: sciendum tamen est, dari appellationē à vasallo ad superiorem dominum, quæ non daretur certè, si nulla penes superiorem dominum remaneret jurisdictione. Imò verò quatenus vasallus subinfeudans jus aliquot retinet, cum tamen non videatur habuisse nisi utile dominium: quid mirum, si & jurisdictionis quid remaneret penes concedentem dominum? Uteatenus Theoricorum rationes collectæ & corrasæ nullius valoris esse deprehendantur.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM propositio vigesima octava.

*Exerceetur
jurisdictione.*

Acquisita jurisdictione in personas & res jurisdictioni subiectas. Clerici judici Ecclesiastico: Laici laico, milites militari judici subiecti sunt, l. penult. C. de pactis, l. 7 ff. de iudiciis, latè Donell. 17. comment. cap. II. 12. 20.

PRACTICORVM OPINIO.

Similiter & scholares scholastico magistratu sunt subditi, maximè verò, si & persona & res sit scholastica. Consideratio autem hoc potissimum respectu de actionibus procedere videtur, ubi actiones quædam in rem, quædam in personam es-
se

se dicuntur, per §. 1. & 2. *Institut. de act.* Sed & hoc respectu bene videtur defendi posse, tria esse objecta juris, nimirum personas, res, & actiones per §. fin. *Instit. de jur. nat. gent. & civ.* Etsi ferè illa objecta in uno tractatu de actionib. simul concurrant. Nam aliâs meminimus disputatum fuisse, utrum personæ inter objecta juris referendæ sint, ut per Mynsinger. & Dd. *ibid.* De eo quæritur, utrum clerici foro suo renunciare possent? Similis quæstio proponitur, utrum nobilis possit renunciare privilegiis in favorem nobilitatis introductis? Et quid de studiosis? Quantum ad clericos attinet, negantur de jure Canonicô, foro Ecclesiastico renunciare posse, quod minus negotiis civilibus sese immisceant, aut alios se gerant, quam clericos. De jure tamen feudali clericus feudum accipere potest à laico, & ita se ipsi subjicere *arg. 2 feud. 101.* Quantum ad studiosos attinet, videtur paulò minor versari consideratio, quandoquidem & certa sua tempora studendi habeant, nec semper & in perpetuum studiosi mansuri sint, sed de hac quæstione per illos, qui ex professo de privilegiis studiosorum tractaverunt, ut Rebuff. & alii.

THEORICORVM PRÆCEPTOTORVM propositio vigesima nona.

Ratione quoque domiciliis subjicitur quis jurisdictioni alius cuius l. 2. *C. de jurisdic. l. ult. C. ubi in rem actu.* item ratione contractu l. 19. l. 20. *C. de judic.* Donel. 17. *comment. cap. 14.* & delicti l. 1. *C. ubi de crim.* l. 3. ff. *de re milit.* Donell. 12. *commentar. cap. 16.* Quinetiam reus criminis, ubi deprehenditur, ibi forum sortitur & judicem habet, l. 1. *C. ubi de crim.* l. II. *C. ubi quis decuria lib.* Donell. d. *cap. 16.*

Forum sortimur.

Etsi verò privatorum consensus judicem non faciat eum, qui nulli præest judicio l. 3. *C. de jurisdic.* Jurisdictionem tamen

men alicujus prorogare potest, tam tacite, puta cum patitur quis coram judice incompetente se conveniri l.15. ff. de jurisdic^t. aut reconvenit in foro alieno l.11. §.1. ff. h. tit. Donell. 17. comment cap.18. quām expressè l.14. ff. h. tit. l.1. ff. de jud. Donell. 17. comment cap. 10.

Si tamen convenerit, ut non competens judex de causa cognosceret & pronuntiaret, & priusquam adiretur mutata voluntas fuerit, proculdubio nemo compelletur ejusmodi conventioni stare l.18. ff. h. tit. de jurisdic^t.

Ad res, in quas exercetur jurisdiction, quod attinet, in his certè spectandus tum locus, ubi res litigiosa est sita, quippe ibi competens forum & judicium datur l.2. l.ult. C. ubi in rem actio, l.38. ff. de jud. cap. 3. extra de foro compet. tum qualitas rerum Ecclesiasticarum ad judicem Ecclesiasticum pertinent c. si clericus, cum seqq. c. licet, extra eod. tum causæ feudales ad dominum si inter vasallos: ad pares verò curiæ si inter dominum lis sit, pertinent 2. feud. 55. Geil. 1. observat. 1. num. 54. Sed extra territorium suum, si judex jurisdictionem exercere velit, ei impunè non paretur, l. ult. ff. h. tit.

PRACTICORVM OPINIO.

Huc in primis referri debebant privilegia civitatum & statuum imperii, secundum quæ ipsi solum, & non judex appellationis seu superior, judicare possunt, prout illa invenire licet, apud Mynsinger. Gilhaus. & alios. Deinde & commodè in hoc tractatu jurisdictionis reconventionum paulò plenior potuisse fieri metio, quām facta est. Nam ea ratione materia difficultima expediretur, & an clericus coram judice seculari: item an quis coram judice feudal: item coram Rectore Academiæ: item coram arbitris: item coram judicibus secundum Austragum reconveniri possit. De his speciales tractatus, quo ad jurisdictionis militiam, videre licet.

THEO-

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio trigesima.

Forma jurisdictionis consistit in legitimo ejus exercitio, de ^{Forma & finis juris-}
 quo vide Welenbec. *in paratit. ff. h. tit. num. 12.* Finis vero, ut so-
 cietas humana & in ea religio, pax & tranquillitas conserve-
 tur, l. 4. C. desum. *Trin. l. 13. ff de offic. praefect.* item ut lites finian-
 tur, & reddatur unicuique, quod suum est.

PRACTICORVM OPINIO.

Si generalius inspiceremus finem, non tam jurisdictionis,
 quam totius juris est, ut suum jus unicuique tribuatur. Ve-
 rum quatenus hic agimus de administratione juris: non ma-
 le huc accommodari posse videtur, magis specialiter, quod
 alias universo juri competere videbatur. Et licet præscriptio-
 nes finiendarum litium causa sint inventæ, non tamen de illis
 æquè prædicari potest id, quod de jurisdictione, prima facie
 videre appareat.

THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio trigesima prima.

Effectus jurisdictionis olim erat judicium pœnale, de quo
 in l. 7. & seqquentib. h. tit. Hodie actionem confessoriam & ne-
 gatoriam producit, quam defendit, Welenb. *in paratit. ff. hoc*
tit. num. 13. & Dd. ad § aequè, Instit. de action. contra quos dispu-
tat Vaud. lib. 2. quest. 23. In Imperio Romano est constitutio
 pacis publicæ, quam fregisse dicuntur illi, qui alios de facto in
 sua jurisdictione & imperio perturbant. Vide Geil. *de pace*
public. Anno 1495. primum promulgata, & Anno 1555. repe-
tita.

PRACTICORVM OPINIO.

Duo occurunt movenda, utrum confessoria & negatoria detur per jurisdictionem? Deinde, quæ causa sit, quod *in l. 9. ff. h. tit.* pro defendenda jurisdictione prætoris, omnes in solitum teneantur, nec solvente uno, reliqui liberentur? In hac quæstione Interpretes non sunt unanimes. Nam alii aliter de hac re statuunt. Si quidem reperiunt familiam furtum facientem liberari totam, si pro ea tantum exsolvatur, quātum exsolveretur, si unus furtum fecisset, diversitatis ratio in eo residere videtur, quod furtum sit delictum privatum, de jure Justinianeo, sed corrumpere album prætoris, videatur proprius accedere ad delictum publicum. Quemadmodum autem in genere Reipublicæ interest delicta puniri: ita multò magis Reipublicæ intererit illa delicta puniri, quæ sunt contra magistratum. Adde, quod in furto respiciatur ad rem furto ablatam: sed in injuria prætori illata per corruptionem albi respicitur persona. Jam autem beneficium, quod in rebus obtinet, tanquam indigniori objecto, non est trahendum ad personam tanquam objectum dignius. Consentiunt nobiscum illi, qui *ad l. 3. de justit. & jur.* tradunt defensionem corporis esse permittam, non tamē defensionem rerum eodem modo. Deniq; & considerari posset, quod prætor quidem judicare queat in causis aliorum, in causa verò propria judex esse nequeat: & hac ratione fures habentur pro una persona, sed alibi corruptores, tenentur omnes. Simile est *inter leg. Aquil.* & *leg. Cornel. de sicariis.* In hac enim si plures sint, qui occidisse dicantur, nec tamen de vero reo constet, omnes dimittuntur. Econtrario verò *in leg. Aquil.* ubi plures dicuntur læsisse, quantum non constat de reo, omnes tenentur. Sed quæ causa differentiæ? Nimirum *in leg. Cornel.* dolus requiritur necessariò: sed *in leg. Aquil.* etiam sufficit levissima culpa *per l. 44 ff. ad leg. Aquil.*

Aquil. scilicet quæ consistit in committendo, non verò ea, quæ in omissando consistit. Videndum igitur, annon similis quædam consideratio possit trahi ad album prætoris, & furtum: ubi in furto dolus requiritur, &c. per princ. Instit. de obligat. quæ ex delict. nasc. Quantum ad alteram quæstionem de confessoria & negatoria, videmus de servitutibus potissimum illas actiones dari per §. 2. Instit. de actionib. Communiter tamen eò itum est, ut etiam pro jurisdictione & pro omnibus juribus competere censeantur. An autem uno eodemque modo dijudicandum sit, aliis relinquimus, & adduci posset illustrationis causa quæstio, quæ movetur in l. 9 ff. dereb. credit. an de mutuo detur specialis certi condicō, an verò generalis illa, quæ de omnibus contractibus, ex quibus certum petitur, competit.

*THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio trigesima secunda.*

Restat, quomodo jurisdictione amittatur & finiatur? Propria jurisdictione hodie amittitur non utendo, ut si ab alio interversa fuerit quasi possessio, atque alius usum jurisdictionis alienæ, longo tempore firmaverit arg. l. 28. §. 1. ff. de verbis significat. l. 4. §. si vicum, ff. de usucap. Wensenbec. in paratit. ff. hoc tit. num. 14. Amittitur itidem nimia in subditos asperitate arg. §. dominorum, Institut. de his qui sunt sui vel alieni jur. Geil. 1. observat. 17. num. 2. Mynsing. 5. observat. 8. Mandata jurisdictione finitum morte ejus, cui mandata est, ut & morte mandantis readhuc integracap. penult extra de offic. deleg. l. 6. ff. h. tit. Donell. 17. comment. cap. 9. in fin. Tum etiam revocatione arg. l. 6. §. 1. ff. de offic. proconsul. Donell. dc. ap. 9. Wensenbec. h. num. 13. Item judicis recusatione, Geil. 1. observat. 33. item lite finita, l. 13. C. de jud. Prorogata denique jurisdictione per pœnitentiam revocatur,

tur, si judex additus non fuerit l. 18. ff. h. tit. nisi mediante juramento fuerit prorogatum, Treutl. disputat. de jurisdict. thes. 12. De prorogata jurisdictione ejusque jure & revocatione graves sunt controversiae, quas tractat Geil. 1. observat. 40. & Dd. in d. l. 18. ff. h. tit. Coral. 4. miscell. 5. Alciat. 2. parad. 17. Azon. disputat. 2. quast. 5.

PRACTICORVM OPINIO.

Cum nihil tam naturale sit, quam ut unumquodque modo solvatur, quo colligatum est per l. 15. de regul. jur. non inique consueverunt Dd. communiter post tractatum de acquisitione, subjungere etiam amissionem de modis finiendi. Quando autem hoc fiat Theorici preceptores non intelligunt, qui semper insistunt suis distributionibus & Logicis anatomicis. Nam sedulò eò respiciendum, qualis sit materia, in qua versemur. Videmus Imperatorem nostrum tractatēm de servitutibus, de patria potestate, de tutelis, subjungere modos, quibus vicissim eadem jura solvantur: sic quoque, quando egerat de obligat. subnectit tit. in Instit. quib. mod. toll. obligat. Verum hæ materiæ omnes sunt juris communis, & tales, de quibus dicere audeas, quod non mutatur, cur stare prohiberetur? In his vero, quæ sunt juris specialis semper oportet fomenta addere & quasi alimenta, si quis velit vitam illorum specialium. Non enim nata sunt, ut diu vivat, aut per se, quale jus commune, quod & olim æneis tabulis propter perpetuitatem incisum fuit: prohibitum quoque fuit, leges speciales derogare. Quapropter & leges in dubio presumuntur generales non speciales, de quibus dici solet, das senrecht/ welches der Herr so wol thun müsse/ als der Knecht. Exempla in feudis haberemus in domino & vasallo, qui ad paria judicantur. Hisce ita consideratis facile est colligere, quod si jus commune allegaverimus, nostrum neutquam sit docere quo usque se illud jus extendat.

Contrà

Contrà quando allegamus jus speciale, satis est, si de uno ca-
su verificetur. Hinc videmus, quid sentiendum sit, de quæ-
stione feudali, utrum fœmina semel exclusa, semper censea-
tur exclusa necne? Theorici præceptores dicunt dominum
debere sibi imputare, quare legem contractui non dixerit
apertius: atque adeò eò intendunt, quod domini sit probare,
quando excludatur fœmina? Sed falsum hoc & admodum
perniciosum, & incurrit contra juris principia. Nam inter o-
mnes constat, quod fœmina regulariter à feudi successione
excludatur *i. feud. i. §.3.* Jam verò etiam in confessio est, quid
specialiter per pactum admittatur contra illam regularita-
tem. Annon igitur filia multò magis dotari debebit, quo us-
que se specialitas illius pacti extendat. Nam verba hominis,
de primo actu intelligenda esse, inter Practicos nullum est
dubium. Quatenus igitur dominus jus commune feudorum
pro se habet, videndum erit, an alia probatione cessante res
redeat ad ius commune, si jam pactum illud operari potuerit.
Nam & in simili sèpe alegatur nuntius ad rem expedien-
dam: pro qua opera ipsi cogor solvere mercedem, si ibi sal-
tem fuerit, licet negotium non expediverit: nisi expressè an-
nexum fuerit, ut eò se conferat & expedit negotiū, aliás me
nihil soluturum exprimam, & cum ipso paciscar. Hæc saltem
generaliter, quia à paucis intelliguntur. Aliás quantum ad id,
quod non utendo jurisdictione amittatur, suas etiam conside-
rationes habet, de quibus fortè commodius in speciali quo-
dam libello. Hic duo subiecte placet, quorum unum de
jurisdictione Ecclesiastica: alterum verò quatenus suprà sub
mixto imperio de tutoris datione dictum est, occasione illo-
rum proponetur quæstio, an tutela, quæ ex aurea bulla pro-
ximo agnato Electoris competit, ipsi per testamentum au-
ferri possit?

H THEO-

DE JURISDICTIONE
THEORICORVM PRÆCEPTORVM
propositio trigesima tertia.

*De iurisdi-
ctione Ec-
clesiastica.*

Jurisdictio & potestas Imperatoria ratione Romani Imperii, cui præest, absoluta nominatur. Sicut enim istud per se immediate DEUM & ensem (ut in decreto Imperii Anno 1338. publicato, pronuntiatum legimus apud Aventinum lib. 8.) sic quoque gubernatur Cæsarea jurisdictio, eundem DEUM absolument agnoscit autorem l. i. C. de veter. jur. enucleand. Novell. 28. cap. 4. in fin. DEI enim gratia Reges regnant, Proverb. 8. ¶ 15. cap. quo jure, distinct. 8. Rom. 13. ¶ 1. Sapient. 6. ¶ 4. Quo facit vulgatum illud: **Wir von Gottes Gnaden.** Hinc vix tolerandam putamus eorum opinionem, qui à Pontifice Imperium ad Germanos translatum, jurisdictionemque, electo Cæsari subsequentे Papali coronatione, demum tribui assertunt, vide gloss in cap. legimus, distinct. 93. & gloss. in Clement. de jurejurand. in verb. regis, Wesenbec. in Apostill ad proœmium Institut. ad Schneid. de rer. divis. Bodin. de Republ. lib. 2. cap. 6. num. 225. Dissentit Alciat. ad l. 16. ff. de verbis significat. per cap. venerabilem, extra de electione. Separata enim DEI dona sunt Sacerdotium & Imperium Novell. 6. in princ. cap causam, eos qui filii sint legitimi, ibi gloss. illud divinis, hoc humanis seu secularibus præest negotiis, d. Novell. 6. cap. cum ad verum, distinct. 96. Matth. 20. ¶ 25. & cap. 22. ¶ 21. Marc. 10. Luc. 22. Sit illorum itaque cura Ecclesiastica. Horum potestas vero Cæsari jure proprio commissa, argum. d. Novell. 6. l. 41. C. de Episcop. & cler. l. 6. C. de Episcop. audient. Quinimò cum Ecclesiasticis opprimum sit, se causarū secularium peritos ostenderet l. 17. l. 14. vers. absurdum, C. de Episc. & cler. c. cum ad verum, distin. 96. c. Sacerdotibus, cap. sed nec procuratores, & toto tit. extra ne clericus vel monachus secularibus negotiis se immisceat tam supremos Romaresidentes, cap. primæ sedis, distinct. 90. c. multi Sacerdotes, distinct. 40. non

non minus actu & potentia, gloss. in c. quoniam, distinct. 10. verb. discrevit, Covarruv. in cap. peccatum, part. 2 §. 9. num. 7. Bodin. lib. 3. de Republ. cap. 3. num. 227. Quam alios cujusvis Ecclesiæ antistites ex sui officii natura, jurisdictione seculari carere plausibilius videtur, Bodin. d. loco, Petrus Gregor. Tholos. Syntag. part. 3. lib. 50. cap. 12.

PRACTICORVM OPINIO.

Hic multa jam occurrerent repetenda, quæ magis in tractatum excederent, quam ut brevis admonitionis loco sint. Sed paucis percurremus. Et de Majestate Imperatoria dubium non est, utpote cum in jure divino Dii vocentur magistratus, id quod de interpretatione juris multò magis excellētia inspecta ad summam Majestatem referri potest, quæ & ideo legibus soluta dicitur, quia superiorem in hisce terris non agnoscit. Unde Poëta.:

*Juppiter in cælis, Cæsar regit omniaterris:
Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.*

Atque ideo etiam magis propriè in solum Imperatorem crimen læsæ Majestatis committitur. Accommodatione postmodum & interpretatione res eò devenire solet, ut non tantum Imperatores Dii, sed & alii magistratus dicantur, qui similiter crimen læsæ Majestatis sibi vindicant, arg. l. 9. ff. hoc tit. sicut tamen quatenus aliâs crimen illud maneret impunitum, & sicut pœna adhuc mitior sit. Nam & lex Julia de adult. simul stuprum punit, sed non eadem pœna. Similes sunt multæ leges. Eadem ratione ex interpretatione Decalogi sub præcepto 5. 6. & reliquis, etiam cogitationes veniunt, quæ tamen ibi non exprimuntur. Quo fine & alii Principes tituloutuntur: *Wir von Gottes Gnaden.* Imò interdum Sacerdotes scribunt: *Von Gottes Willen/ ic.* Quid, si de jure divino quereretur, fortè facilius tolerari posset, quam de jure huma-

H 2 no.

no. Nam omnia dependent ex voluntate DEI iuxta verba orationis Dominicæ; *Fiat voluntas tua.* Præterea quantum attinet ad coronationem Imperatoris, dubium non est, quin ante coronationem ex interpretatione plenissimè habeat omnia & singula jura, quæ habiturus esset post coronationem.

DE ELECTORALI Tutela.

*An tutela
Electoralis
proximo
agnato ex
aurea bullæ
competens
spesi auferri
possit.*

Illustris in materia tutelari, & in utramque partem hoc seculo variè disputata est quæstio, cum proximus agnatus ex aurea bullæ Caroli IV. tutor & administrator esse jubeatur electoralí hæredis impuberis usque ad decimum octavum annum ætatis, an hoc jus ei per testamentum auferri queat? Et licet multi negativam defendere conentur acriter cum Sorddæo *ad l. 120. in fin. ff. de verbis signific.* Treutl. *vol. 2. disputat. 8. thes. 3. l. a. Hœnonic disput. 3. thes. 6.* Affirmativam tamen, uti firmioribus rationibus munitam amplectimur cum Godofredo *de tutela electoralis.*

OPINIO CONTRARIA.

Videtur de jure dicendum, quod tutela proximo agnato auferri non possit. Verùm ut res manifestior evadat, utriusque partis fundamenta inspiciemus, & de jure considerabimus, unicuique melius de jure sentienti reservantes suum judicium & prærogativam. Protestatione hac præmissa rationes dubitandi, quæ potuimus excogitare, in medium adderemus.

Rationes dubitandi.

Videtur quidem primò vera esse illorum opinio, qui credunt testamentum patris tantum esse valoris quoad tutelam filii

filii sui, ut proximo agnato etiam tutelam ex auroea bulla competetem adimere, & ad alium transferre possit ex sequentib. fundamētis. Nam primum generalissimum est, & pro regula juris hoc servatur, q̄ testamentaria tutela præcedat legitimā, prout probatur per Justinianū in §. 1. & 2. *Inst. de tut. & ratione ordinis titulorum tam in Institutis, quam Digestis & Codice adhibitae in tantum ut & eo fine disputetur, utrum tutor à patre ex hæredato filio datus, & à magistratu confirmatus, habendus sit pro tutore testamentario vel legitimo, quemadmodum ea de re Doctores inquirunt in §. ult. *Institut. de tutel.**

Nam utilitas de jure potissimū antiquo in eo consistebat, an hujusmodi tutor satis dare deberet necne? Et videbatur esse legitimus tutor, utpote cum in jure idem sit nō fieri & non legitimè fieri per jura vulgata. Nā ubiq; jus deest actus magis de factō, quam de jure subsisteret dignoscitur. Cōtraria tamen opinio communiter est recepta in suprad. §. fin. quia medium, quod est, referri solet ad extremum potentius & excellentius. Jam verò tutela testamētaria excellentior est & prior ordine titulorum tutela legitima. Id quod & respectu confirmati tutoris probatur ex ordine tituliff. *de confirm. tut.* qui præponitur *tit. delegit. tut.* Accedere potest ratio ipsa, quare satis dare non cogantur testamentarii tutores, quia videlicet fideseorum à patre pupilli est approbata. Id quod & obtinet in tute ex hæredato filio dato. Pater enim id, quod potuit, fecit, & præsumitur eadem diligentia inquisivisse in mores tutoris, quā inquisivisset, si filius non fuisset ex hæredatus. Atque ita minor dubitatio de hoc tute, quin pro testamētario habendus sit: atque eo fine confirmandus est à prætore sine inquisitione, quo minus duplex quasi examinatio patris scilicet & magistratus concurrant. Verūm dixeris quoad rationem de ordine titulorum, etiam comprehendendi eos, qui à matre dentur, & confirmantur cum inquisitione, atque adeò argu-

mentum illud non stringere. Respondeo à principaliori de nominationem fieri, vulgatissimum non tam extra jus quam in jure ipso. Principalior enim species præmitti solet, cui postea aliæ species adjiciantur, quas Theoricos præceptores postmodum ad divisiones & subdivisiones redigere, supra traditum est. Quinimò quatenus ex subjecta materia potissimum depromitur interpretatio, quid prohiberet p ratione subjectæ materiæ etiā hujusmodi tutorem pro testamētario habere? Sed ut ad propositum redeamus, quatenus testamentaria tutela semper præcedit legitimam, illaque sit generalissima regula juris, regulæ standum videtur, usque dum exceptio evidentissimè probetur. Sanè quanta sit utilitas, & quam Practicum deceat in casu proposito ad regulas juris respicere, nullus poterit scire, nisi qui permultos annos praxin exercuerit & in foro versatus sit. Nam & qui regulam pro se habet in jure fundatam dicitur habere intentionem suam, ut per Dd. in l. i. ff. de regul. jur. Quâ positâ, si adversarius exceptionem non docuerit, succumbere solet. Et quid multis de præstantia hujus argumenti differimus, quod satis superque per Dd. communiter in d. l. i. prædicatur? Imò verò quatenus videmus illud argumentum ab antiquis Jureconsultis semper & ubique adhibitum in explicandis legibus. Nam huc spectant illa, quæ in modum regulæ de jure antiquo æquiparata sunt, talia habeantur, ac si expressis literis definita reperirentur in jure, sic ab uno æquiparatorum inferre liceat ad alterum. Hinc enim oritur disputatio, utrum ex singularibus fideicommissis detrahenda sit Falcidia vel Trebellianica. Nam Trebellianica introducta est ad exemplum Falcidiæ per princ. Instit. de fideicommiss. hered. Jam autem legata & fideicomissa singularia de jure æquiparantur per §. 2. Institut. de legat. ut & contrariæ opinioni responderi possit ad imitationem Trebellianicæ non posse aliam Trebellianicam introduci

duci, quatenus non in modum regulæ ad exempla Falcidiæ introducta est. Aliud exemplum vulgatissimum adferri potest ex materia de testamentis, ubi quoniam militia togata æquiparata est militiæ armatæ in modum regulæ, orta est disputatio, cum milites jure militari testentur, annon etiam advocati jure militari testamentum facere queant? Affirmant communiter fundantes se in hac æquiparatione. Sed contraria opinio similiter communis pro se habet textum expressum in § fin. *Instit. de militari testam.* qui si non esset, æquiparationi & regulæ indubitanter esset inhærendum: sic quoque non tantum quoad æquiparationes à jure communi factas, sed & quoad omnes materias regulæ standum erit, quod enim non mutatur, quare stare prohiberetur? Sanè videmus veteres JCtos æquiparatione onoris & commodi inhæsse: item æquiparationi patroni & parentum ut per §. I. *Instit. de societ. & per princ. Instit. de legit. parent. tutel. & passim in similibus casibus.* Quidni igitur eos, & nos imitaremur, quatenus sedulò discipuli est, insistere vestigiis suorum præceptorum. Ut hisce & aliis consideratis minor videatur dubitatio, testamentariam tutelam præcedere & præcedere debere: & quoad illam, standum esse regulæ.

Pro secundo non solum per testamentum agnatis tutela competens auferri potest de jure civili, sed & illa, quæ matri & avicæ competit jure speciali, tutela propriorum librorum, quatenus videlicet pater in testamento liberis suis alium tutorem dederit. Jam verò si naturali matri potest auferri per testamentum tutela propriorum librorum, quidni etiam agnatis tutela auferri posset: utpote cùm hi cum tanto affectu non censeantur administrare tutelam atque mater.

Tertiò, facile pro hac opinione, quod parentes optimè suis liberis prospicere censeantur: quo respectu etiam in testamentaria tutela permissa est. Et quantum ad legem attinet illa

2.

3.

illa saltem in locum non factæ dispositionnis testamentariæ surrogatur & defectum supplet: sed quid opus est illa suppletione, ubi nullus defectus: imò necnulla lege opus esset, si illa fierent, quæ fieri debebant. Nam per peccatum etiam in sacris lex venit in mundum: & mali mores bonis legibus initium solent dare.

4. Quartò, juris est communis, quòd voluntas hominis debet esse ambulatoria, usque ad ultimum vitæ spiritum, tantum, ut nec quis donando omnia bona futura & præsentia testamenti factionem auferre queat: imò verò nec iuramento quis se astringere potest, quòd minus conditum testamentum mutare liceat.

5. Quintò, vulgatissima juris regula est, id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest *per l. ii. ff. deregul jur.* Dicitur autem (*sine facto*) quia & negligentia continetur, & si quid delicti sit admissum. Quomodo igitur hīc sine culpa testatoris ipsi auferatur potestas dandi tutorem suo filio: maximè verò, cùm patria potestas etiam ad nobiles personas, in quocunque gradu nobilitatis sint, extendere se videatur, considerata civili & naturali ratione, in qua patria potestas fundata est *per princ. Instit. de nupt.*

6. Neq; hisce videtur quidquam officere, si diceretur, quòd alias nihil operaretur illa definitio de tutela electorali, considerando, quod verba cum effectu sint accipienda, uti fert vulgatissima juris traditio. Nam præterquam, quod alia multa deprehendantur in aurea bullā saltem nudè allegata, non verò innovata, quis est, qui pro speciali non agnoverit, quod pupillus electoralis sit sub tutela: neque ad annum decimum octavum, cum alias pupilli liberentur à tutela, masculi quidem post annum decimum quartum, fœminæ verò post annum duodecimum.

Rationes

Rationes decidendi.

Hisce tamen non urgentibus mihi contraria opinio, salva sententia saniori, videtur legaliore ex sequentibus rationibus & fundamentis. Nam primum certum est, quod illud jus aureæ bullæ sit jus publicum, quod si ullum aliud jus, certè etiam hoc cum plenissimo effectu accipiendum est, maximè verò cum expressè fiat mentio tutelæ Electoralis.

Deinde non poterat minus dubium esse ex jure communi, si regula illa, de qua in rationibus dubitandi consideranda veniret, de tutela Electorali, quam aliás de tutela inferiorum. Jam verò jus illos casus præsumitur definire, de quibus magis poterat oriri dubium: non verò eos, qui generali regulæ subjacent. Et si hoc, quare ne verbo quidem aurea bullæ expressisset?

Tertiò, in genere novimus, nullam de feudis posse fieri ordinationem & dispositionem testamentariam, quatenus sicut in successioni ab intestato locus est, idque non tam directo, quam & indirectum, si feuda ex pacto & providentia inspicimus, qualia regalia esse præsumuntur. Jam autem videretur per consequentiam disponi simul de feudo, si tutor per testamentum daretur: quandoquidem tutor primariò personæ, secundariò etiam reb. detur. Et quanquam videri posset argumentum hoc in genere consideratum non adeò stringere, maximè tamen stringere videtur, si feuda regalia & ex pacto & providentia (intelligo potissimum hæc feuda majora) consideraverimus.

Quartò facit, quod cum de jure tutor dari non possit ultra annum decimum quartum, quo ad auream bullam ex mente dissentientium dari posse tutor seu potius curator probari per testamentum: quod ipsum est contra juris civilis regulas.

I &

1.

2.

3.

4.

& in hoc videtur magis firmari præcedēs ratio, ubi feudis primariō daretur tutor, qui quadam tenus dominus considerari posset, propter liberorum administrationem. Nam & quemadmodū feudum ipsum non potest locari ad longum tempus ita nec videtur posse per longū tēpus, maximè concedit tutori.

5. Quintò facit, quod verba sint accipienda cum effectu, quæ regula ipsa generalissima est, eiq; standum, donec contrarium probetur per ea, quæ ad primam rationem dubitandi fusiū fuere proposita.

6. Pro sexto hanc opinionem confirmat eque paratio illa, quæ est inter tutelam & successionem per l. 73 ff. de regul. jur. Nam ex successione onus tutelæ usque adeò estimari solet, ut paribus passibus ambulare censeantur, solis fœminis exceptis, quatenus officium virile est tutela per l. 2 ff. de regul. jur. Hæc exceptio in casibus non exceptis firmissimè regulam stabilit, & tam firmiter atque in casu excepto vitiatur. Quocirca ex hac regula videmus definiri in princ. Instit. de leg. patron. tutel. Tutelam ad patronos spectare. Ea quæ consideratio est oneris & commodi tutelæ & successionis, ut & tutores extraneos fisco præferri autem, in d. l. 73. Imò & per hanc rationem quidam sunt, qui tutorem legitimum se difficilius arbitrantur posse excusare, quippe cum naturalis quædam consideratio sit inter commodum & incommodum. Et si unquam illa consideratio tutelæ & successionis procedit, hic utique procedere debet, quia & jure civili agnati quidem onerantur tutela, quibus tamen per testamentum postea auferri potest hæreditas à pubere, sed successio quoad feuda agnatis nullo modo auferri potest: nisi dixeris illud, de æquiparatione tutelæ & successionis ad annos pupillares restringēdum, quemadmodum & mater ejus successione privatur, si pupillo tutorem non petierit, ipso intra pupillares annos decedente.

7. Septimò, interest etiam pupilli electoralis & electoratus,
ne

ne secreta ejus revelentur: id quod facile fieri posset, si quivis tutor per testamentum assignari posset, scilicet ad minimum ministri tutoris, qui in ejus ministerio essent, observare possent, quæ postmodum aliis revelarent.

Similiter quatenus Electores sunt à latere Imperatoris atque adeò secreta Imperii nōrunt, minus tutum esse videtur, testamentarios adhibere tutores. Quod si enim quælibet familia vult vires patrimonii sui alios latere: si quodlibet regnum hoc vult: imò verò si & eo respectu ministri juramentum taciturnitatis præstare tenentur, quid mirum, si & in electoribus eorumque tutoribus quoddam discrimen statueretur?

Pro nono facere posset, quod Justinianus tradit in §.4 *Instit. quib. mod. patria potestas solvitur*, quando scribit; Sed ex nostra constitutione summa patriciatus dignitas, illico Imperialibus codicillis præstitis filium à patria potestate liberat.

Decimò, in testamentis quidem disponi solet de his, quæ sunt juris gentium, cuiusmodi sunt ipsa testamenta à iure gentium introducta, & per jus civile firmata. Quemadmodum enim generalis locutio ad Majestatem non extenditur, ita etiam Majestas ex testamentis eorumque jure exempta esse videtur usque eo, ut & filius possit considerari tanquam filius, & tanquam Elector. Exemplum ex sacris posset adduci, si profana sacris comparare liceret, quando Christus matris suæ dicit: *An nescitis, me in his oportere esse, quæ sunt Patris mei?* Innuens diversum respectum.

Undecimò, graviter urgat, quòd aurea bulla primariò disponat de Electorib. atq; adeò ex professo de iis agit. Jam verò iura præsumūt, neminem, si de re aliqua ex professo agat & primariò, facile præteritum casum, de quo magna controversia oriri posset, quod tamen fieret hoc casu, ubi saltem nudè illa dicerentur allegata quoad tutores Electorum. Nam faci-

lè id vel unico verbo potuisset exprimi, utrum comparativè verba ponantur, an verò dispositivè: id quod in agis præsumitur. Sanè ita comparatum est, ut quando quis primariò rem tractat, nihil censeatur omittere quod ad rem spectet. Quo finie, quando quæritur, utrum Dd. in consiliis, an verò in tractatibus & lecturis major fides adhiberi debeat? Concluditur pro tractatibus, in quibus primariò & circumstantialiter omnia proponerent.

12. Urget etiam pro duodecimo, quòd finita tutela & redditus rationibus alterius tutoris non multum intersit, qualiter se habeant res Electoratus, cum contra agnationis multum intersit, qualiter educatur is, quem aliquando caput familie agnoscere debent.

13. Sed & pro decimo tertio multum facit, quod Electoratus secundùm auream bullam videtur ad similitudinem regnum ordinati. Quemadmodum autem in regno solum incolae admittuntur ad administrationem & tutelam, ut docet experientia: sic quoq; in Electoratu idem videtur statuendum. Et quidem quantum ad regna non sine ratione. Nam si extraneus jam occupasset, non tam facile ejici posset, utpote cum sub colore quæsito, quò minus retineat, timor subsit, uti exempla in promptu essent. Quæ omnia non tam facile timenda sunt in incolis & agnatis.

14. Adducit pro decimo quarto, quod agnati proximiores administrantes tutelam quadantenus in eventum habiles redderetur ad Electoratum. Nam quemadmodum nova dignitas nova onera importat, ut vidimus nuper in Stephano Botf^{kay}, qui opera Concellarii domino inimicissimicarer non potuit, et sicciverit. Et legimus in aurea bulla, injuncta esse Electoribus sua onera, & ut curent informari liberos suos in lingua Italica & Sclavonica, ut tanto aptiores ad Imperii negotia expedientia reperiantur, eò quod multus illarum linguarum usus sit.

Denique

Denique & firmiter urget, quod quatenus tutor est proximus agnatus, Imperator facile scire potest, quos habeat & habiturus sit summos suos assessores: id quod altero casu, ubi pert testamentum hic vel alius assignari posset, incertissimum foret. Quocirca dato casu literas ad Electorem erexitas, eo defuncto, praesentandas esse proximo agnato ex aurea bullâ cuique notum esse potest, qui in Cancellariis paululum obambulaverit. Tacebo jam Turcam generalem totius Christianitatis hostem scire, quorum in induciis feriendis & similibus opus habeat consensu. Reliqui verò non runt, quænam familiæ sint Electorum, & cum quibus amicitiam suam continuare velint & possint tanquam cum successoribus. Et quid si proptermodum quilibet Comes ordinans tutorem & testamentum faciens curat illud subscribi à senioribus & principalioribus sui comitatus, atque ita hac ratione curat confirmari?

Contrariorum solutiones.

Hisce ita propositis, illa, quæ prorationibus dubitanda lata sunt, breviter perlustrabimus. Et quidem quod ad primum attinet, quod regulæ sit standum, sciendum est, jus publicum non posse haberi pro exceptione, cum potius jus publicum semper regulam proponere censeatur, inde & nomen suum habet. Sanè si jus publicum confertur cum privato, quin præferendum sit, nemo facile erit, qui dissentiat. Hinc vulgatum illud, & quod in omnium ore versatur: Publica sunt præferenda privatis. Sic videmus in cap. i. quæ sint regalia thesaurum in loco religioso acquirifisco. Id quod & antea ab Imperatoribus ordinatum est, l. 3. ff. de jure fisci. Et ita præfertur considerationi illi, quæ proponitur in §. thesauris, Institut de rer. divis. ubi cuilibet privato inventori conceditur. Non igitur huc allegari potest regula illa, quatenus & in hoc

jure aureæ bullæ regulam habemus: & propriè loquendo regula juris privati se non extendit ad jus publicum, primariò scilicet, nisi fortè interpretatione aliqua, idque haud magis atque dispositio secularium de jure Canonicō clericos stringit. Nam & licet jus testamentorum publicum videatur per l. 3. ff. *Qui testamenta facere possit, origine tamen juris gentium esse magis communiter obtinuit, atque adeò non erit publicum origine, sed saltem interpretatione, ut taceam adhuc in jure civili testamentariam dispositionem, quoad tutelam, nullatenus fieri posse à testatore, nisi permisum hoc esset à jure, de quo in defectum saltem testamentariorum tutorum à lege tutores ordinati sunt per princ. Inst. de legit. tut..* Quod si autem simpliciter sine illa conditione ordinati essent, quæro ex te, an per testamentum illa ordinatio legis infringi queat? Negativè mihi cogeris respondere ex l. 51. ff. de leg. i. Quatenus enim testamenta autoritatem habent à jure publico, contra jus publicum neutiquā extendere poterunt.

2. Quantum jam attinet ad illud, quod per testamentum matri priorum liberorum tutela auferri queat, si alii dati fuerint, non multum urget, quippe cum tutela sit officium virile, à quo regulariter mulieres excluduntur per l. 2. l. 73. ff. de regul. jur. Respiciendo igitur ad illam exclusionem: et si matrī & aviæ liberorum quasi in modum regulæ concessa sit, ut pote cum quasi ad propria veniant, attamen ut & omnibus agnatis præferri queant, non tamen testamentariis tutoribus præferuntur, neque in suogenere potiores esse debent omnibus agnatis & masculis, et si in ordine ipsis præferuntur.

3. Quantum ad tertium attinet, parentes liberis optime prospecturos huc non videtur pertinere. Nam in his, quæ juris sunt, potiores partes juri debentur, & satis est, si in aliis ipsis prospiciant.

4. Neque facit, quod voluntas hominis debeat esse ambulatoria.

ria. Illud enim de testamentis intelligendum est, ad quæ tutæ veniunt per consequentiam. Quocirca primariò illud hue accommodari nequit.

Pro quinto, quod nemini jus suum sine culpa debeat auferri eatenus considerandum est, quatenus & propriè loquendo illudque habet, & quatenus Reipublicæ non interficit rem aliter disponere. Aliâs in genere, quæ à jure permissa sunt, aliter disponi possunt, prout quotidie videmus legibus novis inductis. Imò verò quatenus quilibet suo favori renunciare potest, & aurea bullæ cum confilio procerum censeatur conscripta, qui postea Electores creati, quid mirum, si & hac in parte stetur aureæ bullæ, maximè cum sine magno præjudicio morientium hoc contingat?

Quantum ad sextum attinet, multa nudè esse allegata in in aurea bullæ, & quod speciale, quod usque ad annos 18. extendatur tutela, sic erit explicandum, ut non ab eo, quod speciale est, inferatur ad aliud speciale, sed potius contrà. Neque enim si quid nudè allegatum reperitur, etiam hæc de tutela electoralí nudè allegata omni innovatione remota censebuntur. Illa enim, quæ à simili procedunt jus tantum commune spectant: in jure speciali verò ne vestigium quidem ejus interpretationis licet invenire. Si de anno decimo octavo loqueris: novimus enim anno decimo octavo posse quem filium sibi acquirere arrogando per §. 4. Institut. de adopt. Hæc enim plena pubertas dicitur. Similiter anno decimo octavo potest quis agere Advocatum; similiter servus, quem jus procuratoris habendi causa manumittit, decē & septem annorum esse debet per §. Institut. a. quibus ex causis manumitt. lic. Nimirum in favorabilibus annus cœptus habetur pro completo. Quocirca quatenus procurator in judiciis non admittitur, nisi fuerit legitimæ ætatis, allegatum textum de procuratore ad negotia intelligimus ferè communiter. Quod si tam

men quis vellet eum intelligere, de eo, qui in advocatura, & ita postulando se inciperet exercere & præparare ad procuraturam judicialem, non admodum reluctarer: quippe cum aliâs quoque cingendus habeatur pro cincto, cùm primis tum temporis, quando jam illa ipsa quis habet præ manibus, quæ habiturus sit. Adde, quod & vox (*in continenti*) dilationem & interpretationem quandam recipiat à natura & jure publico. Hæc de jurisdictione & imperio satis superque dicta sunt.

F I N I S.

Errata benevolus Lector sic corrigat: prior numerus paginam, posterior lineam indicat.

In tit. lin. 4. lege Tractatus: lin. 12. pro sed &, lege, quam: in carm. vers. 15. modio: vers. 24. tuus: 3.4. tradaturus ita rem: 4.3. vide- 5.11. observabit: 6.9. juridico: lin. 29. recepissent: 7.18. utpote cùm: 8.11. si fur: 1.12. dele an: 1.14. Imperii materiam: 1.15. post carnifex, adde, uno ictu quem non decollaverint, reus habeatur: 1.23. & 24. verarum: in marg. difficultatis: 9.9 deberent. l. 20. qui tam: 10.4. imaginantur: l. 20. suo: 1.24. Equinarius: sic 8cl. 28. 11.8. lata: 1.23. dele, quâdo: 14.4. Attil. 1.15. dele l. 16.1. Jurisconsul- 1.13. ex- 18.15. alliant: 1.17. delineata: 1.21. coercendo: 19.13. dele, recte: 20.5. maxima: 1.27. dele, in: 22.7. qua: 23.9. dissent: 1.21. dele, sit: 24.24. dele sibi: 25.15. quam: 1.ult. dnos: 26.3. disceptarism: 30.17. sionem: 1.29. dele, comma: 32.16. declara- 33.19. Attil. 34.19. dele, in: 35.18. meth. 37.8. pra se: 1. ult. amulari: 38.30. dare nobis: 39.3. Magi- 40.16. se- 41.16. Justiniano: 42.4. sit: 1.15. utpote cùm: 43.14. supra: 1.16. spectat: 46.16. Ho rmaßlateit: 1.20. exercere: 47.4. acquiratur possessori: in marg. adde, concedantur: 1.25. plebejus: 1.27. transpone comma post imperio: 49. in marg. adde, concedatur: 1.18. Dissent. l. 19. Arumeus: 50.7. idem sit: 1.14. aliquod: 1.22. Itas exercetur: 52.15. que ad: 1.ult. jurisdictionis: 53.20. sequentib. 54.5. dum: 55.28. d. cap. 56.20. prohibeat: 58.27. briosum: 30. & 31. scribe maiusculis literis. tam supremos Roma residentes: 60.11. electoralu: 1.14. Sordao: 1.21. confidera- 1.ult. tantum tanti: 61.7. adhibiti: 62.25. riantur: 63.13. prohibeat: 1.17. sedult: 1.24. liberum: sic lin. 27.1.30. facit: 64.1. dispositionu: 65.9. post dubitandi pone comma: 1.10. post venires dele distinctionem: 66.19. commodi: 68.28. cancellaris: 71.15. dele in.